

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІНЖЕНЕРНИЙ ІНСТИТУТ
ФАКУЛЬТЕТ ЕКОНОМІКИ ТА МЕНЕДЖМЕНТУ**

Кафедра фінансів, банківської справи та страхування
(повна назва кафедри)

Кваліфікаційна робота

другий (магістерський)
(рівень вищої освіти)

на тему Управління прибутковістю комерційного банку за рахунок покращення програм іпотечного та авто кредитування

Виконав: студент 2 курсу, групи ФБС - 18 - мд
спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та
(код і назва спеціальності)

страхування»
Куруоглу К.О.

освітньої програми фінанси, банківська справа та
(код і назва освітньої програми)

страхування

спеціалізації _____

(код і назва спеціалізації)

_____
(ініціали та прізвище)

Керівник доцент кафедри фінансів, банківської справи
та страхування, доцент, к.е.н. Шапуров О.О.

(посада, вчене звання, науковий ступінь, прізвище та ініціали)

Рецензент доцент кафедри фінансів, банківської
справи та страхування, доцент, к.е.н. Яришко О.В.

(посада, вчене звання, науковий ступінь, прізвище та ініціали)

Запоріжжя
2020

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІНЖЕНЕРНИЙ ІНСТИТУТ

Факультет економіки та менеджменту

Кафедра фінансів, банківської справи та страхування

Рівень вищої освіти другий (магістерський)

Спеціальність 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»

(код та назва)

Освітня програма Фінанси, банківська справа та страхування

(код та назва)

Спеціалізація _____

(код та назва)

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри д.е.н., проф.

Метеленко Н.Г.

« ____ » _____ 20 ____ року

З А В Д А Н Н Я
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ СТУДЕНЦІ

Куруоглу Кристині Олександрівні

(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема роботи (проекту) Управління прибутковістю комерційного банку за рахунок покращення програм іпотечного та авто кредитування

керівник роботи Шануров О.О., к.е.н., доцент,

(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

затверджені наказом ЗНУ від «10» вересня 2019 року № 1538-с

2. Строк подання студентом роботи Дата згідно графіку захисту

3. Вихідні дані до роботи Публічна фінансова звітність банку, що розглядається в роботі. Літературні джерела. Фахові періодичні видання

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити) _____

Теоретична частина. Теоретичні основи фінансових результатів комерційного банку та активізація кредитних операцій в сучасних умовах розвитку економіки

Аналітична частина. Аналіз фінансових результатів та кредитного портфелю комерційного банку

Проектна частина. Диверсифікація кредитних операцій комерційного банку та оптимізація кредитного портфелю

5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень)

Рис. 1.1. Класифікація доходів банку. Рис. 1.2. Класифікація витрат банку. Таблиця 1.1. Структура звіту про прибутки та збитки комерційного банку. Рис. 1.3. Схема розподілу прибутку комерційного банку. Рис.1.4. Чинники впливу на кредитну стратегію банку. Рис.1.5. Місце ризику у кредитній стратегії банку.

Таблиця 2.1. Основні показники діяльності ПАТ КБ «Приватбанк». Рис.2.1. Динаміка активів ПАТ КБ «Приватбанк». Рис.2.2. Структура кредитного портфелю ПАТ КБ «Приватбанк». Таблиця 2.2. Структура кредитних операцій за видами економічної діяльності. ПАТ КБ «Приватбанк» за 2016-2018рр. Таблиця 2.3. Структура кредитів залежно від виду позичальника ПАТ КБ «Приватбанк» за 2016-2018рр. Таблиця 2.4. Кредити за рівнем якості ПАТ КБ «Приватбанк» за 2016-2018рр. Таблиця 2.5. Фінансові результати ПАТ КБ «Приватбанк» за період 2016-2018рр. Рис.2.3. Динаміка процентних та комісійних доходів та витрат банку. Таблиця 2.6. Процентні доходи ПАТ КБ «Приватбанк» за період 2016-2018рр. Таблиця 2.7. Комісійні доходи ПАТ КБ «Приватбанк» за період 2016-2018рр. Таблиця 2.8. Процентні витрати ПАТ КБ «Приватбанк» за період 2016-2018рр. Таблиця 2.9. Комісійні витрати ПАТ КБ «Приватбанк» за період 2016-2018рр. Таблиця 2.10. Адміністративні та інші операційні витрати ПАТ КБ «Приватбанк» за період 2016-2018рр. Таблиця 3.1. Середні ціни на вживані автомобілі Nissan Leaf та Renault ZOE на вторинному ринку Таблиця 3.2. Комерційні банки за сегментом кредитування вживаних авто (розрахунок кредиту за умовами на Nissan Leaf). Таблиця 3.3. Комерційні банки за сегментом кредитування вживаних авто (розрахунок кредиту за умовами на Renault ZOE). Таблиця 3.4. Розрахунок параметрів кредитування електромобілів ПАТ КБ Приватбанк. Таблиця 3.5. Загальний дохід від кредитування ринку вживаних електрокарів ПАТ КБ Приватбанк. Таблиця 3.6. Обсяг іпотечного кредитування. Рис.3.1. Динаміка відсоткових ставок на ринку іпотечного кредитування. Таблиця 3.7. Кредитування житла на первинному та вторинному ринку. Таблиця 3.8. Законодавча база учасників іпотечного кредиту в ПАТ КБ «Приватбанк» та ДІУ. Таблиця 3.10. Вартість іпотечного портфеля ПАТ КБ «Приватбанк» за запропонованою програмою

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
1	Шапуров О.О., доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування	18.09	18.10
2	Шапуров О.О., доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування	18.10	19.11
3	Шапуров О.О., доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування	19.11	12.12

7. Дата видачі завдання 10.09.2019 р.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1	Дослідження теоретичного аспекту прибутковості банку	25.09.2019	
2	Огляд літературних джерел з фінансових результатів банку	01.10.2019	
3	Збір даних та дослідження звітної документації ПАТ КБ «Приватбанк»	08.10.2019	
4	Аналіз фінансової діяльності ПАТ КБ «Приватбанк»	18.10.2019	
5	Розробка практичних рекомендацій щодо підвищення прибутковості банку	19.11.2019	

Студент _____

(підпис)

Куруоглу К.О. _____

(ініціали та прізвище)

Керівник роботи (проекту) _____

(підпис)

Шапуров О.О. _____

(ініціали та прізвище)

Нормоконтроль пройдено

Нормоконтролер _____

(підпис)

Шапуров О.О. _____

(ініціали та прізвище)

АНОТАЦІЯ

Куруоглу К.О. Управління прибутковістю комерційного банку за рахунок покращення програм іпотечного та авто кредитування.

Кваліфікаційна робота для здобуття ступеня вищої освіти магістра за спеціальністю 072 - Фінанси, банківська справа та страхування, науковий керівник О.О. Шапуров. Інженерний інститут ЗНУ. Факультет економіки та менеджменту, кафедра фінансів, банківської справи та страхування, 2020.

Сформовано теоретичні основи прибутковості та кредитних операцій комерційного банку. Проаналізовано фінансові результати та кредитні операції комерційного банку. Запропоновано шляхи активізації кредитної політики комерційного банку.

Ключові слова: ДОХОДИ, ПРИБУТКОВІСТЬ, КРЕДИТНІ ОПЕРАЦІЇ, ІПОТЕКА, АВТОКРЕДИТУВАННЯ

ABSTRACT

Kuruoglu K.O. Profitability management of a commercial bank by improving mortgage and auto lending programs.

Qualifying final work obtaining a master's degree in higher education by specialty 072 - Finance, banking and insurance, scientific supervisor O.O.Shapurov. Engineering Institute ZNU, Faculty of Economics and Management, Department of Finance, Banking and Insurance. 2020.

The qualifying final work has outlined and described theoretical basis profitability and credit operations of a commercial bank. The profitability and credit operations of the commercial bank were analyzed. Ways to activate the commercial bank's credit policy was proposed.

Keywords: INCOME, PROFIT, CREDIT OPERATIONS, MORTGAGE, CAR LOANS

АННОТАЦИЯ

Куруоглу К.А. Управление доходностью коммерческого банка за счет улучшения программ ипотечного и автокредитования.

Квалификационная выпускная работа на соискание степени высшего образования магистра по специальности 072 - Финансы, банковское дело и страхование, научный руководитель А.А. Шапуров. Инженерный институт ЗНУ. Факультет экономики и менеджмента, кафедра финансов, банковского дела и страхования, 2020.

Сформированы теоретические основы прибыльности и кредитных операций коммерческого банка. Проанализированы финансовые результаты и кредитные операции коммерческого банка. Предложены пути активизации кредитной политики коммерческого банка.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	7
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ КОМЕРЦІЙНОГО БАНКУ ТА АКТИВІЗАЦІЯ КРЕДИТНИХ ОПЕРАЦІЙ В СУЧАСНИХ УМОВАХ РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ.....	10
1.1. Прибутковість та джерела фінансових результатів комерційного банку.....	10
1.2. Комерційні банки як інституційна основа організації кредитних відносин в економіці ринкового типу.....	19
1.3. Основи формування кредитних стратегій банку.....	29
1.4. Сутність та значення кредитної диверсифікації.....	35
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ ТА КРЕДИТНОГО ПОРТФЕЛЮ КОМЕРЦІЙНОГО БАНКУ.....	44
2.1. Організаційно – економічна характеристика комерційного банку.....	44
2.2. Аналіз кредитного портфелю ПАТ КБ «Приватбанк».....	49
2.3. Аналіз фінансових результатів ПАТ КБ «Приватбанк».....	55
РОЗДІЛ 3. ДИВЕРСИФІКАЦІЯ КРЕДИТНИХ ОПЕРАЦІЙ КОМЕРЦІЙНОГО БАНКУ ТА ОПТИМІЗАЦІЯ КРЕДИТНОГО ПОРТФЕЛЮ.....	65
3.1. Активізація кредитної політики комерційного банку за рахунок розвитку кредитування електромобілів.....	65
3.2. Розвиток іпотечного кредитування ПАТ КБ «Приватбанк».....	74
ВИСНОВКИ.....	86
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	91
ДОДАТКИ.....	95

ВСТУП

Актуальність теми. У сучасному економічному житті країни спостерігається стійка тенденція зростання ролі комерційних банків. Діяльність їхня багатогранна, вона, по суті, охоплює всі сфери життя суспільства. Їй належить провідне місце в загальному механізмі організації та регулювання господарського життя суспільства і від ефективності її функціонування залежить успіх соціально-економічних перетворень в Україні.

Банківська система – це одна з найважливіших та невід’ємних структур ринкової економіки. Історично розвиток банків та товарного виробництва, обігу йшли поруч і тісно переплітались. Банки при цьому формувались як фінансові посередники, що залучають капітали, заощадження населення та інші грошові засоби, котрі вивільнюються у ході господарської діяльності, і надають їх у тимчасове користування іншим агентам, що потребують додаткового ресурсного капіталу.

У сьогоднішніх умовах функціонування ринкової економіки України з-поміж усіх традиційних видів діяльності комерційних банків кредитування завжди було і залишається основним джерелом їхнього прибутку. Від того, наскільки добре банки реалізують свої кредитні функції, багато в чому залежить економічний стан регіонів, що ними обслуговуються. Банківські кредити сприяють появі нових підприємств, збільшенню кількості робочих місць, будівництву об’єктів соціального та культурного призначення, а також забезпечують економічну стабільність. Кредити становлять близько 50% всіх активів банку і забезпечують 2/3 усіх доходів. Вони є найбільш прибутковою, але й найбільш ризиковою частиною банківських активів. Ефективне кредитування на сьогоднішній день – це одне з найважливіших і найактуальніших завдань банківської системи України.

Ринкова трансформація національної економіки відкрила новий етап у розвитку кредитної справи. У зв’язку з цим гостро стала проблема наукового

осмислення нових явищ у сфері кредитування, розуміння їхнього змісту, природи і сутності, розробки ефективних схем і технологій кредитного процесу та їх використання на практиці. Правильна організація банківського кредитування, розробка ефективної та гнучкої системи управління кредитними операціями, належне забезпечення його оперативною та достовірною обліковою інформацією виступають основою фінансової стабільності й ринкової стійкості комерційних банків. В сучасних умовах світової економічної та фінансової кризи суттєво погіршилось створення повноцінного кредитного портфеля.

В цих умовах та з метою забезпечення організації ефективної кредитної діяльності комерційні банки розробляють власну внутрішню кредитну політику та впроваджують практичні механізми її реалізації. Саме тому однією з найважливіших задач управління кредитною діяльністю є формування та аналіз кредитного портфеля комерційного банку.

Мета й завдання дослідження. Метою роботи є підвищення прибутковості комерційного банку за рахунок диверсифікації кредитного портфелю.

Для досягнення зазначеної мети сформульовано такі завдання:

- формування теоретичних основ прибутковості та кредитних операцій комерційного банку;
- проаналізувати фінансові результати та кредитні операції комерційного банку;
- запропонувати шляхи активізації кредитної політики комерційного банку.

Предмет і об'єкт дослідження. Об'єктом дослідження є фінансові результати та кредитний портфель АТ КБ «Приватбанк».

Предметом дослідження є диверсифікація та оптимізація кредитного портфелю АТ КБ «Приватбанк».

Методи дослідження. Загальнонаукові методи: індукція, дедукція, аналіз, синтез, теоретичне моделювання, абстрагування; спеціальні методи: горизонтальний та вертикальний аналіз, коефіцієнтний аналіз, методи

планування бізнес процесів комерційного банку.

Матеріалами для дослідження стали: спеціальна література з проблем теорії та практики управління кредитними операціями комерційного банку, нормативні документи, статистичні дані.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у наступному:
удосконалено:

- науково – методичний підхід до диверсифікації та оптимізації кредитного портфелю комерційного банку, який на відміну від існуючих підходів заснований на сучасних інноваційних механізмах кредитування.

Практичне значення отриманих результатів. Розроблені в ході дослідження науково – практичні рекомендації можуть бути використані в діяльності АТ КБ «Приватбанк» та на інших комерційних банках України, що дозволить диверсифікувати та оптимізувати кредитний портфель.

Апробація результатів дослідження. Основні результати дослідження були представлені в доповіді на Міжнародній науково – практичній конференції «Вплив цифрової освіти на розвиток людського капіталу та на II Міжнародному науково – практичному семінарі «Економічні, соціальні та інформаційні аспекти європейських інтеграційних процесів»

Публікації. Основні положення роботи опубліковано в матеріалах міжнародної науково-практичної конференції та міжнародному науково – практичному семінарі.

Інформаційною базою дослідження слугували законодавчі та нормативні документи, навчально – методична література, наукові публікації в періодичних виданнях з питань диверсифікації та оптимізації кредитного портфелю банку, а також фінансова звітність банків та зокрема АТ КБ «Приватбанк»

Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків. Основний зміст роботи викладений на 97 сторінках. Робота містить 21 таблицю, 9 рисунків та 3 додатки. Список використаних джерел налічує 49 найменування.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ КОМЕРЦІЙНОГО БАНКУ ТА АКТИВІЗАЦІЯ КРЕДИТНИХ ОПЕРАЦІЙ В СУЧАСНИХ УМОВАХ РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ

1.1. Прибутковість та джерела фінансових результатів комерційного банку

Головною метою комерційного банку є отримання прибутку, який використовується для створення фондів банку та виплати дивідендів. Прибуток банку - це різниця між його валовими доходами та валовими витратами.

Для комерційних банків забезпечення прибутковості – це першорядна задача, яку ставить перед собою вище керівництво. Іноді як цільовий показник вибирається абсолютний показник прибутку, але частіше всього використовують відносні показники, на зразок доходу на одну акцію, або прибутки на акціонерний капітал. Цільові показники розраховуються, як правило, на основі результатів колишньої діяльності і в зіставленні з показниками інших банків [5].

Не дивлячись на переважне використання показників прибутку для оцінки успіху в бізнесі, їм властиві певні недоліки. По-перше, на практиці показниками прибутку менеджери можуть достатньо легко і просто маніпулювати з метою отримання фальсифікованих результатів. Самі різні, і притому абсолютно законні, методи можуть перетворити збитки по окремих статтях витрат в бухгалтерському обліку у великий звітний прибуток і навпаки. Таким чином, опубліковані цифри по прибутку можуть характеризувати досить сумнівні результати діяльності.

Фахівцям по фінансах відома ціла безліч обмежень, пов'язаних з використанням традиційних показників прибутку. Прибутковість можна легко поліпшити, якщо фінансувати зростання за рахунок боргу, а не нарощування

власного капіталу. Доходи з розрахунку на одну акцію можуть рости, але ринковий курс акцій падає як наслідок підвищеного фінансового ризику. За зростанням показника прибутку легко ховається набираюча силу криза ліквідності. Іншими словами, показник прибутку не враховує чинник ризику. Звичайно, чим вище прибуток, тим вище чинник ризику. Прибуток і ризик повинен бути збалансований.

Великий прибуток може сигналізувати не про високу ефективність роботи, а про монополізм, ведення нечесного бізнесу, про зневагу суспільними інтересами.

I, нарешті, показник прибутку органічно не може використовуватися як об'єктивний критерій перспективності бізнесу. Прибуток, як і відносні показники, виміряють результати минулої діяльності комерційного банку, але не її майбутній потенціал. Концентрація зусиль на прибутковості як на першорядній меті неминує породжує особливий стиль керівництва, орієнтованого на короткостроковий успіх, який готовий покласти довгострокову конкурентоспроможність компанії на вівтар сьогохвилинного прибутку.

Величина прибутку банку залежить від його доходу, який в свою чергу залежить насамперед від обсягу кредитних вкладень та інвестицій банку, розміру відсоткової ставки за наданими кредитами та величини і структури активів банку.

Доходи (рис.1.1.)- це збільшення економічних вигод протягом звітного періоду у формі припливу, або зростання активів або зменшення зобов'язань, що спричиняють збільшення капіталу і не є внесками акціонерів. Усі доходи діляться на:

- банківські;
- небанківські операційні;
- непередбачені.

До банківських доходів належать ті, які безпосередньо пов'язані з банківською діяльністю, визначеною Законом України "Про банки і банківську

діяльність". Небанківські доходи можуть включати інші доходи, які не відносяться до основної діяльності банку, але забезпечують здійснення банківської діяльності.

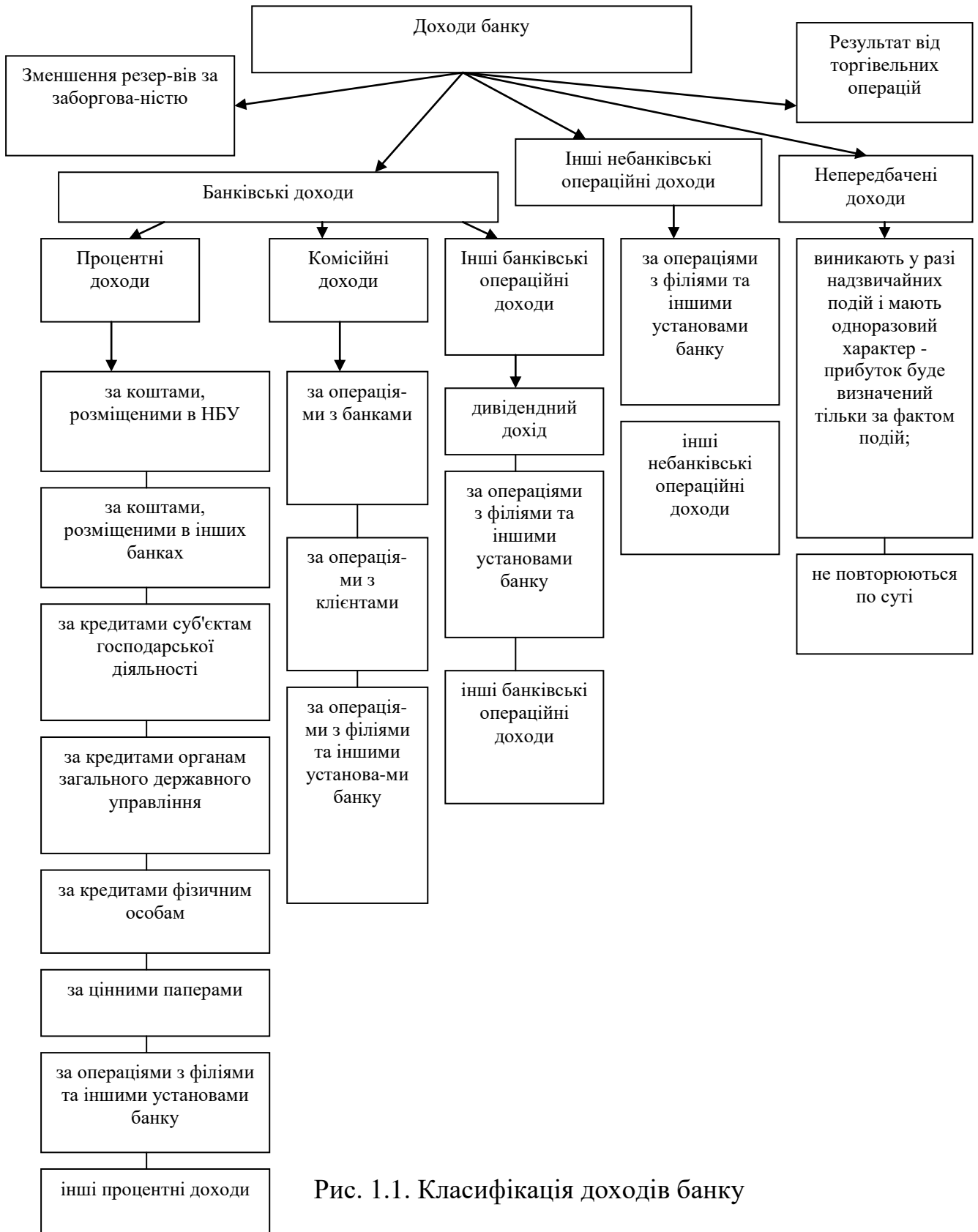

Рис. 1.1. Класифікація доходів банку

Банківські доходи поділяються на:

- процентні;
- комісійні;
- торгівельні;
- інші банківські операційні доходи.

До процентних відносяться доходи, які обчислюються пропорційно до часу і суми та є компенсацією банку за взятий на себе кредитний ризик.

До них належать:

- доходи за кредитами і депозитами та за іншими процентними фінансовими інструментами, в тому числі за цінними паперами з фіксованим прибутком, що так чи інакше підраховані;
- доходи у вигляді амортизації дисконту за цінними паперами;
- комісійні, подібні за природою до процентів. Наприклад, доходи від розміщення коштів у вигляді позики або за зобов'язання її надати, що визначаються пропорційно до часу і суми вимоги, встановлені пропорційно до суми вимоги.

Проценти та прирівняні до них комісійні складають основну частину банківських доходів. Проценти за користування кредитами мають найбільшу питому вагу у доходах банку. Після доходів за кредитами наступними за значенням виступають надходження за інвестиційними цінними паперами, процентний дохід за міжбанківськими позиками (без забезпечення та під забезпечення державних цінних паперів).

Дохід від операцій із цінними паперами може складатися з дисконту та купона, але до процентного доходу за борговими цінними паперами включаються тільки проценти, які були нараховані за такими цінними паперами після їх придбання.

Дохід від операцій із цінними паперами може складатися з дисконту та купона, але до процентного доходу за борговими цінними паперами включаються тільки проценти, які були нараховані за такими цінними паперами після їх придбання.

Процентні доходи доцільно класифікувати за такими критеріями:

- строковість;
- резидент/нерезидент;
- фінансовий інструмент (депозити, кредити або цінні папери).

До процентного також входить дохід за строковими депозитами, що розміщені в інших банках. Значення складових процентного доходу може змінюватися щорічно залежно від змін процентних ставок і попиту на кредити, але дохід за кредитами практично завжди залишається важливим для кожного банку. Проценти та прирівняні до них комісії повинні обліковуватися регулярно не рідше одного разу на місяць, як правило, в останній його день, незалежно від періодичності розрахунків, яка вказана в угоді з контрагентом .

Комісійні - це доходи за усіма послугами, наданими контрагентам, окрім комісійних, що подібні за природою до процентів.

До категорії комісійних належать:

- комісійні за гарантії розміщення позик від імені інших кредиторів та за операціями з цінними паперами;
- комісійні доходи від операцій за розрахунково-касове обслуговування, обслуговування кредитних рахунків, за зберігання цінностей та здійснення операцій із цінними паперами;
- комісійні за проведення операцій з іноземною валютою та за продаж або купівлю монет і коштовних металів для третіх сторін;
- інші комісійні доходи за операціями, що визначаються Законом України "Про банки і банківську діяльність".

Торгівельні прибутки - це чисті прибутки від операцій купівлі-продажу різних фінансових інструментів. До них належать:

- чисті прибутки від діяльності на валютному ринку і ринку банківських металів;
- чисті прибутки від операцій із цінними паперами на продаж;
- чисті прибутки від торгівлі іншими фінансовими інструментами.

До інших банківських операційних доходів відносяться ті, що не

включені у перелічені вище групи. До них належать доходи від цінних паперів із непередбаченим доходом: дивіденди від акцій, що зберігаються як об'єкт торгівлі, та капіталовкладень.

Останнім часом банкіри поставили мету зробити непроцентні надходження основним джерелом майбутніх банківських доходів. Це дасть можливість поліпшити підсумкові характеристики роботи комерційних банків, диверсифікувати джерела доходів і надійніше захистити банки від коливання процентних ставок.

Небанківськими операційними доходами вважаються доходи, які не стосуються основної діяльності банку, але забезпечують її здійснення (доходи від продажу основних засобів - від орендних операцій), доходи від продажу окремих небанківських послуг (аудиторські послуги, програмне забезпечення, консультації не фінансового характеру тощо) та інших операцій.

Усі доходи (витрати) банку поділяються на операційні: банківські та небанківські. До банківських доходів (витрат) належать доходи (витрати), безпосередньо пов'язані з банківською діяльністю, визначеною Законом України «Про банки і банківську діяльність». В свою чергу, банківські доходи (витрати) поділяються на: процентні, комісійні, торговельні прибутки (збитки) та інші .

До небанківських доходів (витрат) належать доходи і витрати, які не стосуються основної діяльності банку, але забезпечують здійснення банківських операцій (адміністративні та інші небанківські операційні доходи і витрати).

Фінансові результати діяльності комерційного банку відбиваються у звіті про прибутки та збитки. Звіт про прибутки та збитки ґрунтується на концепції грошових потоків за доходами та витратами, які групуються за їхнім економічним характером. Дохідні статті форми розміщені у її лівій частині, а витратні - у правій. При цьому кожній групі доходів по горизонталі відповідає аналогічна група витрат.

Це дає змогу оцінювати собівартість формування різних груп ресурсів і

безпосередній чистий прибуток (збиток) від операцій. Доходи і витрати відбиваються в обліку в тому періоді, в якому були зроблені чи здійснені, незалежно від фактичного отримання чи сплати грошових коштів. Якщо очікується, що економічні вигоди будуть виникати протягом кількох звітних періодів і зв'язок з доходом може бути визначений попередньо, витрати відображаються у звіті про прибутки та збитки на основі систематичних процедур часткового розподілу. У таких випадках витрати розглядаються як зношення або амортизація.

Витрати банку наведені на рис 1.2.

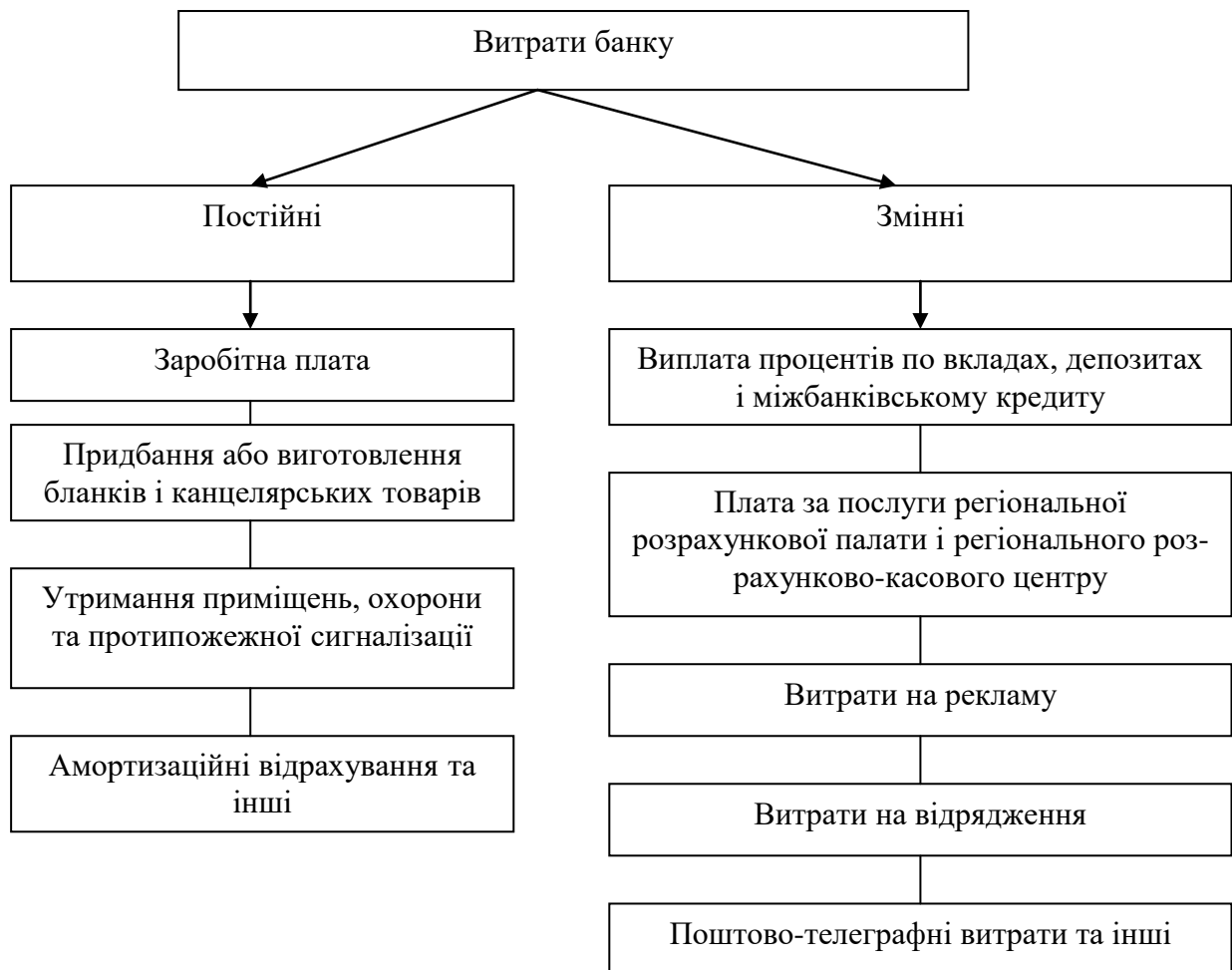

Рис. 1.2. Класифікація витрат банку

У загальному вигляді звіт про прибутки та збитки комерційного банку можна подати як відображено у таблиці 1.1.

Різниця між вхідними фінансовими потоками та вихідними фінансовими

потоками дає прибуток до сплати податку. Від останнього віднімають податок на прибуток і отримують чистий прибуток банку.

Таблиця 1.1

Структура звіту про прибутки та збитки комерційного банку

Доходи	Витрати
Відсоткові доходи	Відсоткові витрати
Комісійні доходи	Комісійні витрати
Результат від торговельних операцій	
Інші банківські операційні доходи	Інші банківські операційні витрати
Інші небанківські операційні доходи	Інші небанківські операційні витрати
Зменшення резервів за заборгованістю	Відрахування в резерви
Непередбачені доходи	Непередбачені витрати
	Прибуток (збиток) до сплати податку
	Податок на прибуток
	Чистий прибуток (збиток)

Доходи та витрати обліковуються наростаючим підсумком з початку року на рахунках 6 і 7 класу, а прибуток - на рахунках 5 класу. В останній робочий день року рахунки доходів і витрат закриваються. Залишки за цими рахунками відносять на рахунок результатів поточного року і, таким чином, досягається відображення фінансового результату в балансі банку.

На проміжні звітні дати (місяць, квартал) фінансовий результат визначається шляхом порівняння доходів звітного періоду з витратами, при цьому закриття рахунків доходів і витрат не проводиться.

Розподіл прибутку банку здійснюється за результатами діяльності за рік згідно з рішенням загальних зборів акціонерів (пайовиків) банку. Прибуток, що підлягає розподілу, розраховується таким чином: чистий прибуток після оподаткування за звітний рік збільшується на розмір нерозподіленого і невикористаного прибутку за результатами попереднього фінансового року і зменшується на розмір відрахувань у офіційні резерви, які формуються згідно з чинним законодавством (резервний фонд та загальний резерв). Решта суми розподіляється на виплату дивідендів власникам і на капіталізацію банку. Сума

чистого прибутку, що залишається для розвитку банківського бізнесу, називається нерозподіленим прибутком.

Протягом року прибуток, як правило, розподіляється у вигляді авансу на основі встановлених зборами акціонерів (пайовиків) пропорцій. Комерційні банки та їх установи працюють на принципах комерційного розрахунку, тобто в процесі виконання своїх функцій вони одержують прибуток.

Банківський прибуток є одним із найважливіших показників ефективності функціонування банку, його стабільності. У ньому зацікавлені всі учасники економічного процесу. Розмір банківського прибутку хвилює акціонерів, тому що є показником отриманого доходу на інвестований ними капітал. Вкладникам прибуток гарантує стабільний дохід і впевненість у завтрашньому дні, оскільки збільшення резервів і власних коштів банку свідчить про його стабільність. Позичальники також зацікавлені в прибутках банку, адже таким чином зростають їх власні накопичення.

Банківський прибуток формується у результаті здійснення кредитних, розрахункових, грошових операцій та інших видів діяльності банків. Він є джерелом виплати дивідендів акціонерам, створення фондів банку, базою підвищення добробуту банківських працівників. Прибуток банку складають:

- прибуток від основної діяльності;
- валовий прибуток, до якого, крім прибутку від основної діяльності, входять небанківські операційні доходи і витрати, відрахування в резерви, непередбачені доходи і витрати;
- чистий прибуток, який залишається у розпорядженні банку після сплати податку на прибуток.

Прибуток розподіляється таким чином (рис. 1.3):

- сплата податку на прибуток (в нашій країні ставка податку дорівнює 25%);
- відрахування до резервного фонду банку;
- відрахування до фонду матеріального заохочення;
- відрахування у фонд виробничого та соціального розвитку;

- відрахування в інші фонди банку;
- сплата дивідендів акціонерам.

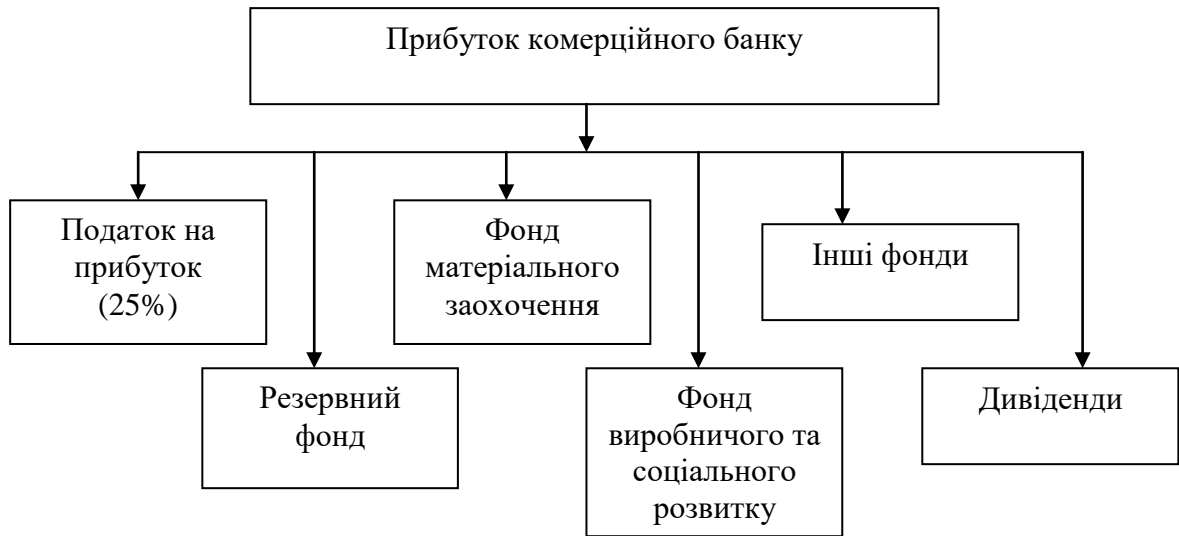

Рис. 1.3. Схема розподілу прибутку комерційного банку

Прибутковість банку залежить від ефективності використання його власних і залучених коштів. Рівень доходності банк може підняти шляхом зміни структури активних операцій і співвідношення між позичковими та інвестиційними операціями на користь більш вигідних, а також через регулювання своєї короткострокової заборгованості й депозитних рахунків.

1.2. Комерційні банки як інституційна основа організації кредитних відносин в економіці ринкового типу

Ефективне кредитування на сьогоднішній день є необхідним стратегічним завданням фінансового менеджменту банку, оскільки саме кредитні операції є головною структурною компонентою банківських активів. Відтак успішне провадження банківського кредитування є запорукою надійного і стійкого функціонування комерційних банків на фінансовому ринку. У зв'язку з цим принципового значення набуває питання щодо правильного розуміння

змісту банківської діяльності і забезпечення її ефективності з точки зору оптимізації процесу банківського кредитування, що у свою чергу вимагає комплексного, всебічного дослідження сутності, ролі і функцій банків саме як головних організаторів кредитних відносин.

Основні підходи, що визначають сутність і зміст діяльності комерційних банків, можна, на нашу думку, умовно звести до трьох наступних:

- операційний підхід;
- підприємницький підхід;
- фінансово-посередницький підхід.

Операційний підхід засновується на визначенні сутності комерційного банку через здійснювані ним операції. Так, зокрема, на думку німецького економіста Вільгельма Лексіса, банками є всякого роду установи для здійснення банківських операцій. Цілком очевидно, що за таких обставин найголовнішою умовою адекватного розуміння сутності банківської діяльності є саме визначення конкретного переліку цих операцій. При цьому методологічною основою даного підходу є вираження змісту діяльності комерційного банку через конкретні практичні аспекти його взаємодії із економічними агентами, що виражаються тими чи іншими банківськими операціями, спрямованими на одержання певного кінцевого результату, який може виявлятися, зокрема, у задоволенні тих чи інших потреб цих агентів на ринку банківських послуг [35,36].

Таким чином, операційний підхід до розуміння суті комерційного банку дає лише загальні обриси можливих сфер банківської діяльності, які є притаманними не лише для банків, а й для інших інститутів фінансового ринку, а тому при такому підході потрібно чітко окреслювати, які саме операції і в якій комбінації чи поєднанні є притаманними саме банкам і тільки банкам, а не будь-яким іншим фінансовим установам.

Певним кроком у напрямі конкретизації операційного підходу до визначення сутності банку можна вважати розгляд правового аспекту цього питання, що передбачає формування чіткого переліку операцій, здійснюваних

банками. Так, у статті 47 чинного закону «Про банки і банківську діяльність» наводиться перелік із двох десятків операцій, котрі, за різних умов отримання ліцензії слід вважати банківськими. Проте невирішеним залишається питання, чи всі із зазначених у законі операцій має здійснювати установа для того, щоб вважатися банком. Щоправда певним кроком у напрямку вирішення цього питання можна вважати наведене у статті 1 названого закону визначення банку як юридичної особи, яка має виключне право на підставі ліцензії Національного банку України здійснювати у сукупності такі операції: залучення у вклади грошових коштів фізичних і юридичних осіб ведення банківських рахунків фізичних та юридичних осіб. У даному визначенні зроблена спроба сформулювати систему пріоритетів у всьому широкому спектрі здійснюваних банками операцій, визначивши, які серед них мають вирішальний вплив на формування його суті. Власне такими основними банківськими операціями є три: депозитні, кредитні і розрахункові, а їх визначальний характер для розкриття суті комерційного банку як ринкового інституту пов'язаний передусім із тим, що проведення їх у сукупності надає банкам можливість як збільшувати, так і зменшувати грошову масу в обігу в результаті вторинної емісії. А всі інші фінансові інститути, якими б різноманітними не були їхні операції, здійснювати їх в сукупності не можуть, а відтак не можуть і впливати на динаміку грошової маси в країні [7-12].

У такому контексті при застосуванні операційного підходу до визначення сутності комерційного банку його слід розглядати як фінансовий інститут, що у сукупності може здійснювати три операції: прийом депозитів, видачу кредитів та проведення розрахунків, а також надавати інші послуги на фінансовому ринку відповідно до потреб різних груп клієнтів.

Однак юридичне тлумачення суті банку, засноване на переліку дозволених законодавством банківських операцій, в кінцевому підсумку не дає чіткої відповіді на питання, що ж таке банк, із-за невизначеності іншого важливого питання – чи всі, без винятку, чи якась частина операцій формує зміст банківської діяльності.

Тому, окрім розглянутого вище підходу до визначення суті комерційного банку за переліком здійснюваних ним операцій, в економічній літературі можна зустріти й інший підхід до цієї проблеми, що ґрунтується на розгляді банку як підприємства.

Підприємницький підхід визначає зміст діяльності банку як підприємства, що виробляє і продає на ринку свій власний продукт або надає послуги. Методологія цього підходу полягає у тому, що підприємницький аспект діяльності комерційного банку при формулюванні його сутнісних характеристик значно більшою мірою акцентує увагу на його функціонуванні саме як господарюючого суб'єкта.

Проте, вважаємо, що розгляд сутності комерційного банку як підприємства може бути суто умовним з урахуванням того, що таке визначення не спроможне відображати певні специфічні риси його діяльності. Особливо ті серед них, які характеризують діяльність комерційного банку саме у сфері обміну, а не виробництва як підприємств реального сектора економіки. Таку специфіку враховує інший підхід до визначення суті банку, що зосереджується на його посередницькій місії [12,14-16].

Фінансово-посередницький підхід визначає сутність комерційного банку як фінансового посередника на ринку грошових ресурсів. Комерційні банки в якості фінансових посередників забезпечують перерозподіл тимчасово вільних грошових ресурсів та спрямування їх до суб'єктів ринку з метою задоволення їхніх виробничих і споживчих потреб. Інакше кажучи, комерційні банки є посередниками між тими економічними агентами, які мають тимчасово вільні кошти, і тими, які їх потребують в даний момент часу.

Методологічна побудова даного підходу ґрунтується на розумінні загальноекономічного значення комерційних банків як суб'єктів ринку, що визначається їхніми можливостями виконувати передусім роль саме фінансових посередників, тобто залучати тимчасово вільні грошові кошти та спроможністю ефективно використовувати акумульовані ресурси для задоволення фінансових потреб як юридичних, так і фізичних осіб з метою забезпечення безперервності

індивідуальних кругооборотів капіталів, підвищення життєвого рівня і отримання додаткових доходів.

В цілому, такий підхід певним чином значно звужує поле дослідження діяльності комерційного банку, а відтак його не можна, як і попередні, вважати оптимальним з точки зору обрання правильної методологічної бази для адекватного розуміння сутності банку.

Оцінюючи різні підходи до визначення сутності комерційного банку, можемо дійти висновку про необхідність застосування більш загального розуміння банківської діяльності, заснованого на єдиних базових характеристиках її змісту, виходячи із необхідності узагальнення окремих специфічних рис і формування впорядкованої системи поглядів на банки як суб'єкти ринку, що мають неабиякий вплив на економічне життя суспільства. Це означає, що методологія аналізу суті банку, заснована на методі наукової абстракції, потребує такого підходу, який би надав можливість не лише абстрагуватись від розгляду окремих видів і типів банків і детального переліку усіх здійснюваних ними операцій, але і зосередити увагу на загальноекономічній ролі комерційних банків як інститутів ринку, що визначає їх специфіку і такі сутнісні ознаки, котрі б надавали можливість чітко зрозуміти вплив діяльності комерційних банків на перебіг економічних процесів на макрорівні.

На наш погляд, комерційний банк слід вважати не стільки підприємством чи установою, що здійснює певний набір операцій або забезпечує фінансове посередництво на ринку, скільки однією із інституційних основ ринку або ринковим інститутом [21-23].

Розгляд комерційних банків як інститутів лише підкреслює їх суспільно значиму макроекономічну роль, оскільки жодне інше підприємство, установа чи організація, до якої би галузі чи сектора економіки воно не належало, має порівняно обмежений вплив на процес розширеного відтворення. У той же час комерційні банки, організовуючи кредитні відносини і впливаючи тим самим на динаміку маси грошей в обігу, мають досить дієвий вплив на забезпечення

неперервності усього відтворювального процесу. Адже якщо вести мову про можливість здійснювати у сукупності три види операцій – приймати депозити, видавати кредити і здійснювати розрахунки – то саме їхнє поєднання як іманентна ознака банківської діяльності, як відомо, надає системі комерційних банків можливість збільшувати чи зменшувати грошову масу у процесі вторинної емісії внаслідок мультиплікаційного ефекту. Отже безпосередній вплив на обсяг платіжних засобів у господарстві визначає ключову роль банківських установ саме як ринкових інститутів, оскільки їм належить провідне місце не лише в організації кредитних відносин але і у всьому механізмі ринкових зв'язків між економічними агентами.

Таким чином, комерційні банки можна визначити як ринкові інститути, що забезпечують організацію кредитних відносин і неперервність розширеного відтворення та через сукупність депозитних, кредитних і розрахункових операцій здатні впливати на обсяг платіжних засобів і динаміку грошової маси в економіці. У такому розумінні комерційні банки – це не просто суб'єкти ринку – одні із багатьох – а це специфічні ринкові інститути, здатні активно впливати на всю економіку.

Розгляд комерційних банків як інституційної основи організації кредитних відносин може активно спиратися на аналіз здійснюваних ними функцій. В цілому, якщо абстрагуватися від другорядних видів банківської діяльності, які не є її визначальними сутнісними ознаками, а тому не можуть бути віднесені саме до функцій і являють собою радше окремі банківські операції, то можна виділити такі три основні функції комерційних банків, які найбільш часто відзначаються як вітчизняними, так і зарубіжними авторами в економічній літературі.

По-перше, це посередництво у кредитуванні, тобто мобілізація тимчасово вільних грошових коштів і надання їх у користування на умовах повернення і платності. Окремим варіантом цієї функції є розбиття її на дві окремі: щодо акумуляції тимчасово вільних коштів і надання їх у кредит.

По-друге, це посередництво у здійсненні розрахунків в економіці шляхом

переказу коштів по рахунках суб'єктів ринку, відкритих у банківських установах. І нарешті, по-третє, це випуск кредитних засобів обігу, що визначається можливістю створення у безготівковому платіжному обороті додаткових грошових коштів внаслідок мультиплікативного розширення банківських депозитів на основі проведення кредитних і розрахункових операцій.

Загалом позитивно оцінюючи існуючі підходи до визначення указаних функцій, ми водночас не можемо погодитися із трактуванням функції комерційного банку як фінансового посередника на ринку чи навіть функції посередництва у кредиті. Такий підхід вказує радше на пасивну роль банків і є співзвучним із концепцією натуралістичної теорії кредиту, яка була обґрунтована ще у працях А. Сміта і Д. Рікардо і в якій банки розглядаються у якості скромних посередників у передачі коштів, оскільки кредит відіграє виключно пасивну роль. Нівелювання при такому підході активної, визначальної ролі кредиту і банків в економічній системі є власне однією із ознак посередницької парадигми як теорії банківської діяльності, що лежить в основі формування комплексу уявлень про банк саме як про посередника, а не активного учасника чи ініціатора тих чи інших господарських заходів на фінансовому ринку.

Таке уявлення слід, на наш погляд, вважати якщо і не зовсім хибним, то принаймні недостатньо адекватним існуючим економічним реаліям. Воно призводить до пониження ролі комерційних банків в економіці і невиправданого звуження їх функцій як таких ринкових інститутів, що є рушіями економічного прогресу і соціального розвитку. Насправді більш прийнятно, на нашу думку, розглядати роль комерційних банків як головних організаторів кредитних відносин в економіці і як їх інституційну основу.

Тому більш доцільно виділити таку функцію комерційних банків як організація кредитних відносин замість існуючих позицій, які виділяють функції посередництва в кредиті чи фінансового посередництва. Потреба у виділенні такої функції пов'язана із тим, що банки не є простими суб'єктами

фінансового ринку, які пропонують певні посередницькі послуги щодо переміщення коштів між економічними агентами. Вони є ініціаторами кредитних відносин та їх інституційною основою, пропонуючи, з одного боку, економічним агентам умови розміщення наявних у них тимчасово вільних грошових коштів на вигідних, прибуткових засадах, а з іншого – пропонуючи цілком визначений набір кредитних продуктів тим суб'єктам ринку, які потребують в даний момент додаткових грошових ресурсів. Тому комерційні банки є не пасивними посередниками в кредитних відносинах між суб'єктами ринку, а активними ініціаторами і організаторами цих відносин, що має відобразити безпосередній зміст їх діяльності у вигляді окремої функції. Відтак функція організації кредитних відносин є найважливішою функцією комерційних банків як головних ринкових інститутів, визначаючи їх місце і роль не лише у кредитній системі, але і в економіці загалом. Дана функція передбачає реалізацію таких найважливіших завдань [34-36]:

- по-перше, консолідацію відтворювального потенціалу кредиту, що забезпечується його участю у всіх стадіях розширеного відтворення. Без участі комерційних банків неможливо ефективно мобілізувати і спрямувати тимчасово вільні грошові кошти у ті сектори і галузі господарства, які відчують потребу в цих коштах відповідно до особливостей кругообороту основного і оборотного капіталу на різних стадіях розширеного відтворення, забезпечуючи тим самим його неперервність;

- по-друге, підтримання платоспроможності економічних агентів у всіх галузях і секторах економіки на основі створення засобів платежу у процесі вторинної емісії. Організація комерційними банками кредитних відносин, що визначає можливість залучення ними тимчасово вільних коштів та їх перерозподілу у процесі кредитних і розрахункових операцій, створює адекватні умови розширення або звуження пропозиції грошей відповідно до динаміки економічного циклу і потреб суб'єктів ринку в платіжних засобах;

- по-третє, вирівнювання інформаційної асиметрії між тими, хто потребує позичених коштів, і тими, хто ними володіє. Без комерційних банків зростають

ризиків втрати грошових коштів, що надаються в позичку, внаслідок відсутності у кредиторів і позичальників достатнього обсягу інформації про платоспроможність один одного. Тому участь банків у кредитних відносинах також дозволяє знизити ризик кредитних операцій, спеціалізуючись на яких банки мають кращі можливості щодо оцінки фінансового стану і кредитоспроможності своїх клієнтів;

- по-четверте, вирівнювання просторової і часової асиметрії між потенційними кредиторами і позичальниками. Йдеться насамперед про можливість комерційних банків долати протиріччя між розмірами коштів, що пропонуються в позичку, та величиною попиту, що на них пред'являється, а також між строком вивільнення коштів у кредитора та строком, на який ці кошти потрібні позичальнику. Банки вирішують ці протиріччя, мобілізуючи вклади різних розмірів і на різні строки, що створює відповідні можливості надавати позичальникам кредити у необхідних їм розмірах та на потрібні терміни.

Розгляд функції організації кредитних відносин, дозволяє комплексно розглянути роль банківських установ як головних ринкових інститутів організації цих відносин. На загальноекономічному рівні результати реалізації даної функції виявляються у нарощуванні обсягів виробництва, зростанні величини капіталу, забезпеченні підвищення рівня соціальних стандартів, оскільки консолідація відтворювального потенціалу кредиту визначає забезпечення грошовими ресурсами як діяльності підприємств реального сектора економіки, так і споживчих потреб населення, що мають стимулюючий вплив на економічний розвиток.

Отже в існуючому переліку функцій комерційного банку пропонується виділити як головну функцію організації кредитних відносин, що на відміну від існуючих функцій фінансового посередництва або посередництва в кредиті дозволяє акцентувати увагу не на пасивній ролі банку як посередника, а на його активному впливу на процес розширеного відтворення через кредитні взаємини суб'єктів ринку, у яких він виступає головною ланкою та в значній мірі

ініціатором.

Таким чином, функція організації кредитних відносин полягає у консолідації комерційними банками відтворювального потенціалу кредиту і подоланні інформаційної, просторової і часової асиметрії в процесі перерозподілу тимчасово вільних коштів в економіці на засадах повернення і платності.

Підкреслимо, що комерційний банк – це інститут функціональної організації кредитних відносин, який забезпечує оптимальне співвідношення попиту і пропозиції кредитних ресурсів, заощаджень і кредитних вкладень, сприяючи тим самим неперервності економічного розвитку. Виконуючи дану функцію, комерційні банки здатні: по-перше, консолідувати відтворювальний кредитний потенціал альтернативних користувачів коштів, тобто тих економічних агентів, які спроможні у даний момент часу продуктивно використовувати тимчасово вільні грошові ресурси у власному обороті; по-друге, переміщувати грошові кошти у просторі і часі, забезпечуючи подолання інформаційної асиметрії між тими, хто потребує позичених ресурсів, і тими, хто цими ресурсами володіє. Відтак комерційні банки забезпечують впорядкування відносин боргового характеру між економічними агентами відповідно до властивостей кредиту [5,9,16].

Таким чином перелік основних функцій, здійснюваних комерційними банками, пропонуємо сформулювати у такому вигляді: функція організації кредитних відносин; функція організації платежів у господарстві; функція створення кредитних засобів обігу. При цьому формулювання першої функції саме к такому вигляді дозволяє акцентувати увагу на загальноекономічній ролі комерційних банків як основних організаторів кредитних відносин, що визначається їхніми можливостями залучати тимчасово вільні грошові кошти та спроможністю ефективно використовувати акумульовані ресурси на задоволення тимчасових потреб реального сектора економіки з метою забезпечення неперервності індивідуальних кругооборотів капіталів підприємств, а також споживчих потреб населення.

Отже нині саме систему комерційних банків слід розглядати як національну сферу фінансових послуг кредитного характеру, історично сформовану, законодавчо закріплену структуру інституційної і функціональної організації кредитних відносин.

1.3. Основи формування кредитних стратегій банку

Сучасне управління будь-якою організацією, в тому числі й банком – це передусім управління розвитком, формування стратегії розвитку фінансових інструментів, розгортання банківської мережі в регіонах, побудова конкурентної політики, розвиток комунікаційних стратегій. У традиційному розумінні узгоджені та затверджені плани довгострокового розвитку називаються стратегіями. Можна з упевненістю сказати, що сьогодні виживають і зміцнюють свої позиції банки, які витратили зусилля на вироблення стратегій та представили їхню публічну версію – ту частину, яку вони можуть надати своїм клієнтам, конкурентам й партнерам. Управління сучасним банком – це колективна й командна діяльність. Банк – настільки складна організація, що його розвитком неможливо управляти одноосібно. Формування стратегії й банківської команди – це процеси, пов'язані між собою.

Місце процесу кредитування у стратегії банківської діяльності є одним із визначальних, адже доходи від кредитних операцій є найбільшими і саме з них формується банківський прибуток. Тому очевидно, що банки, з одного боку, дуже зацікавлені у видачі кредитів, з іншого – виникає безліч питань, що пов'язані із забезпеченням наданих кредитів, джерелами походження коштів для кредитів, терміном надання ресурсів. Кризи на банківських ринках світу показали недоліки кредитування, що не могло не позначитися на зміні вектора стратегії кожного банку за останні два роки [21].

На фінансовому ринку банки займають визначальне місце, і їхня головна роль – сприяти становленню ринкової моделі господарювання. Серед найактуальніших питань становлення ринкової моделі господарювання –

належне фінансове обслуговування малого й середнього підприємництва. Відомо, що й суб'єкти малого бізнесу мають обмежені власні ресурси. Отримати кредити важко з багатьох причин, серед яких – незацікавленість комерційних банків у видачі мікрокредитів, складна процедура прийняття банками відповідних рішень, відсутність у суб'єктів малого підприємництва майна, яке може бути заставою.

Проте відомо, що саме малий і середній бізнес є основою економік багатьох країн, адже в економічно розвинутих країнах світу частка малого бізнесу у валовому внутрішньому продукті складає від 50 до 90% . Малий бізнес забезпечує значний рівень зайнятості, надходжень до бюджетів, валового внутрішнього продукту. В той же час, незважаючи на те, що політика підтримки малого підприємництва проголошена однією з пріоритетних в Україні та діє спрощена система оподаткування, показник участі малого бізнесу у ВВП складає лише близько 10%, а рівень зайнятості не перевищує 20%.

Традиційно розробка стратегій банків ґрунтувалася на виборі декількох ключових чинників. Банки визначали свою депозитну політику й кредитну політику: формували принципи, на яких готові залучати кошти, і вказували напрямки розміщення коштів, здійснюючи дохідні операції. Другим елементом стратегії була структура активів і пасивів, яка надбудовувалася над першими двома складовими і вказувала на структуру співвідношення активів і пасивів. На третьому етапі банки у своїй стратегії визначали прийнятні ризики. Ці граничні умови визначали політику кредитування, безпеку, ліквідність. До цих традиційних блоків вже в ХХ ст. було додано нові модулі: додаткові фінансові операції банків, що приносять непроцентний дохід. Після цього у своїх стратегіях банки стали визначатися як «універсальні банки». Другим новим модулем стала комунікаційна політика банку, що включає розвиток суспільних зв'язків і роботу з державними органами.

Очевидно, що чудове фінансове управління банком без проведення широкої рекламно-інформаційної політики веде до руйнування роботи банку. Третій інноваційний модуль стратегії банку – оновлена технологічна

інфраструктура: карткові технології, електронні гроші, телебанкінг. Держава стала вводити поняття соціально відповідального бізнесу, поширюючи його і на діяльність банків. Банку у своїй політиці необхідно відобразити соціальну доктрину, яку роль і місію банк виконує в суспільстві [22].

Основними пріоритетами розвитку в Україні доступної, зручної, розгалуженої й соціально спрямованої системи мікрокредитування повинні стати такі завдання:

- стимулювання банків і небанківських фінансових установ (зокрема, кредитних спілок, товариств взаємного кредитування тощо) до розширення мікрокредитування й вдосконалення законодавчого забезпечення їх діяльності;

- створення сприятливих умов для громадян і суб'єктів малого підприємництва в отриманні мікрокредитів, у тому числі за рахунок спрощення порядку їх надання, зменшення відсоткових ставок, збільшення строків користування;

- вдосконалення механізмів державної підтримки суб'єктів малого підприємництва в отриманні кредитів і розроблення національної програми мікрокредитування;

- проведення всеукраїнського конкурсу серед банків і небанківських фінансових установ з відзначенням переможців за досягнення у розвитку системи мікрокредитування;

- налагодження системи інформаційно-освітнього забезпечення громадян у сфері кредитування;

- нормативне врегулювання відносин між банківськими фінансовими установами та їх клієнтами;

- запозичення позитивного досвіду інших країн [23].

Виходячи з вищесказаного, необхідно зазначити, що кредитна стратегія банку повинна бути представлена як програма дій, спрямованих на формування й утримання довготривалих конкурентних переваг на ринку кредитних послуг, відображати кількісні цілі розвитку банку та внутрішні зміни, які повинні відбутися для підвищення його конкурентоспроможності.

У 2000–2004 рр. стало очевидним, що необхідно розрізнити поняття загальнокорпоративної стратегії розвитку комерційного банку та окремі її складові – функціональні стратегії. Кожна з функціональних складових корпоративної стратегії розвитку являє собою програму дій банку у відповідному напрямку з метою досягнення певних кількісних показників, що характеризують майбутній стан банку. Так, кредитна стратегія банку може бути спрямована на розвиток нових видів кредитних продуктів, дотримання нормативів НБУ, зниження ризиків тощо.

З точки зору залежності кредитної стратегії можна виділити такі основні чинники впливу (рис. 1.4).

Рис.1.4. Чинники впливу на кредитну стратегію банку

Як показує динаміка росту підприємництва в Україні, підприємці потребують значно нижчих кредитних ставок, довших термінів кредитування, більш гнучких вимог щодо забезпечення кредитів. І в цьому банкам потрібна підтримка держави.

Слід зазначити, що визначена законодавством процедура оформлення та надання мікrokредитів в Україні майже нічим не відрізняється від процедури кредитування «великого бізнесу». Таким чином, адміністративні витрати (наприклад, із розрахунку на 1000 грн. кредиту) в десятки і сотні разів вищі при кредитуванні малих підприємств.

Окрім того, принциповим питанням удосконалення банківського кредитування малого підприємництва є проблема створення гнучкої системи гарантій, яка відкрила б можливості кредитування для всіх категорій

підприємств. З ним пов'язані процедура й суб'єкт гарантування та питання забезпечення повернення кредиту. Як свідчить практика, існує декілька варіантів вирішення даного питання. Ризики бере на себе комерційний банк, приймаючи на свій ризик рішення з кредитування малого бізнесу. Недолік такого варіанта полягає в тому, що його впровадження залежить від вольових якостей і стратегічного бачення керівництва конкретної банківської установи, ефективності його менеджменту, адже сьогодні банки здебільшого не довіряють суб'єктам малого бізнесу і не хочуть брати на себе ризики, пов'язані з їх кредитуванням. Значною мірою така ситуація зумовлена зменшенням ресурсної бази банківських установ.

На думку багатьох фахівців, одне з найголовніших місць у кредитній стратегії банку займає інформаційна система, що застосовується в установі, адже вона є щоденним інструментом для реалізації обраної стратегії.

Завдання інформаційної системи управління банком охоплюють: управління ризиком, функцію казначейства, фінансове планування і бюджетування, системи обліку, інформації і внутрішній контроль. Ключовим аспектом інформаційно-мережевої моделі є управління ризиком, що включає стратегічне планування, планування капіталу, управління активами, пасивами, операційними й фінансовими ризиками банку. В той же час центральні компоненти управління ризиком – знаходження, кількісне визначення і моніторинг профілю ризику. У процесі своєї діяльності банки стикаються із сукупністю різних видів ризиків, що відрізняються між собою за місцем і часом виникнення, сукупністю зовнішніх і внутрішніх чинників, які впливають на їхній рівень, за способом їх аналізу і методів опису [46].

Усі види ризиків взаємопов'язані і впливають на діяльність банків. Зміна одного виду ризику викликає зміну майже всіх його інших видів. Все це ускладнює вибір методу аналізу рівня конкретного ризику, і прийняття рішення щодо його оптимізації вимагає поглибленого аналізу безлічі інших ризикових чинників. Тому вибір конкретного методу аналізу, підбір оптимальних чинників дуже важливі. Ризики, пов'язані зі специфікою банківської справи,

включають ризик продукту, ринковий ризик і споживчий ризик (ризик кредитного портфеля). Банки мають дуже обмежені можливості контролювати ці зовнішні ризики, на які впливають зміни економічного й ділового середовища, дії конкурентів, органів регулювання, податкової адміністрації, а також демографічні зрушення. Значення цих ризиків істотно підвищилося в умовах кризи і продовжує підвищуватися насамперед у результаті зростання «поганих» боргів і відсутності у регулятора транспарентної інформації про ці ризики.

Для визначення місця банківського ризику у кредитній стратегії наразі розроблено нові інструменти, технології, методи інформаційного управління банківськими ризиками, що забезпечують конкурентоспроможність фінансових інститутів в умовах кризи. Основним чинником створення ефективної системи управління кредитним ризиком є розвиток єдиної культури кредитування шляхом впровадження стандартних інструкцій для ініціювання, аналізу, прийняття рішення та моніторингу окремих кредитів. Формат поля розвитку єдиної культури кредитування, впровадження єдиних кредитних інструкцій і підходів до управління ризиком, визначення гранично допустимого рівня ризику обмежені імперативами офіційно затвердженої кредитної стратегії. Місце процесу управління кредитним ризиком у кредитній стратегії представлено на рис. 1.5.

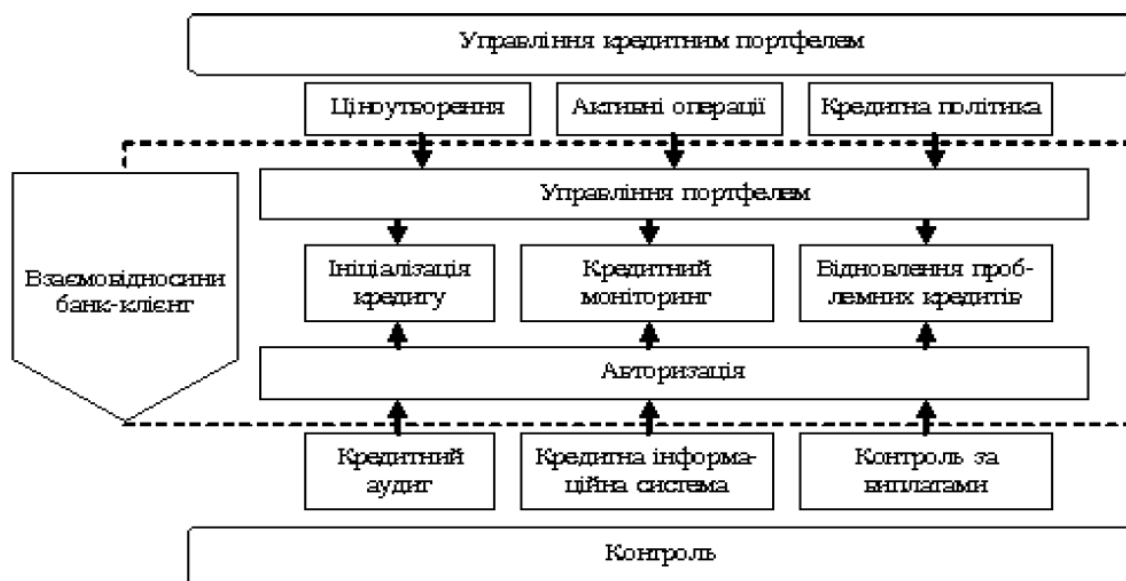

Рис.1.5.Місце ризику у кредитній стратегії банку

Процес управління кредитним ризиком ділиться на три складові: управління кредитним портфелем, управління взаємовідносинами типу «банк-клієнт» і управлінський контроль [47].

Таким чином сучасне управління стратегією банку вимагає перегляду усталених методів, на допомогу яких менеджери розраховували ще кілька років тому. Проте криза кількох останніх років показала, що підходи необхідно змінювати. Насамперед це стосується банківської кредитної стратегії. Зважаючи на те, що завданням багатьох країн світу є розвиток малого та середнього бізнесу як основи економіки й запоруки формування середнього прошарку суспільства, майбутня зміна підходів до кредитування повинна полягати у:

- перегляді процедури оформлення кредитів;
- вдосконаленні механізмів державної підтримки суб'єктів малого підприємництва;
- перегляді впливу зовнішніх і внутрішніх чинників на формування кредитної стратегії;
- створенні гнучкої системи гарантій;
- зміні підходу до визначення кредитного ризику та його місця як одного з визначальних у кредитній стратегії.

Саме такі основні напрямки повинні стати визначальними при розробці стратегій кредитування малого та середнього бізнесу в сучасних умовах.

1.4. Сутність та значення кредитної диверсифікації

Економічна діяльність пов'язана з виникненням численних ситуацій ризику, а їх реалізація неминуче супроводжується втратами. Виникає необхідність пошуку й застосування певних інструментів, які дають змогу раціонально управляти ризиками. Серед таких інструментів одним із найпоширеніших, найпопулярніших, універсальних і давно відомих є диверсифікація. Вона застосовується в різних сферах людської діяльності, на

різних рівнях і щодо різних суб'єктів та об'єктів. Особливого поширення набула у фінансах, зокрема в банківському менеджменті при управлінні ризиками.

У наукових дослідженнях, присвячених диверсифікації, можна знайти багато варіантів її визначення. Формулюючи його, вчені здебільшого спираються або на фінансовий, або на стратегічний підходи.

Крім того, визначення варіюються залежно від суб'єкта диверсифікації (фінансова установа чи виробнича компанія), рівня розгляду (макро-, мікрорівень).

У фінансовій сфері диверсифікація (від лат. *diversus* – різний, віддалений і *facere* – робити) в більшості джерел визначається як процес, що використовується у підприємницькій діяльності і полягає у зміні складу, структури й/або розширенні різновидів як активів, що інвестуються, так і вкладених у них капіталів за рахунок внутрішніх і зовнішніх джерел, фінансових і управлінських ресурсів.

Таке визначення є доволі універсальним і охоплює всі основні характеристики диверсифікації.

При визначенні диверсифікації часто використовуються терміни “процес” і “метод”, “стратегія” і “політика”, а також “механізм”. Коротко розглянемо обґрунтованість їх застосування.

На нашу думку, термін “процес” порівняно з “методом” є змістовнішим і дає змогу розкрити не тільки сутність диверсифікації як діяльності, її цільову спрямованість, а й динаміку. Інакше кажучи, ототожнення диверсифікації з методом не є помилковим, однак лише частково відображає її зміст.

Диверсифікація як процес характеризується наявністю таких елементів:

1. Об'єкт (певні зміни стану економічного об'єкта);
2. Суб'єкт (певна діяльність суб'єкта);
3. Методологічна основа (застосування певних методів, методик, прийомів, інструментів і способів управління).

Взаємозв'язок і взаємодія цих компонентів у сукупності становлять

механізм диверсифікаційного процесу. Цей механізм визначає, як відбувається процес диверсифікації, яка його специфіка щодо різних суб'єктів і відносно різних об'єктів, за допомогою яких методів, з урахуванням яких факторів провадяться певні дії, як здійснюється планування й оцінка результатів тощо [35,36,39].

Термін “політика” характеризується як різнопланова соціально-економічна категорія, що трактується доволі широко – залежно від покладеного в її основу аспекту застосування (економічний, соціальний, правовий тощо).

Узагальнено політикою можна вважати певну діяльність, яка спрямована на збереження досягнутого стану об'єктом або його зміну. Політика передбачає використання стратегії як загального плану будь-якої діяльності, розрахованої зазвичай на тривалий період часу. З цих позицій політика є ширшою категорією, ніж стратегія. Більше того, це два взаємодоповнюючих визначення диверсифікації: можна говорити й про диверсифікаційну політику, і про диверсифікаційну стратегію як її частину.

Таким чином, використання розглянутих вище категорій відображає різні аспекти диверсифікації й цілком допустиме залежно від контексту досліджень. На думку автора, основу диверсифікації становить певна діяльність, яку необхідно відстежувати в динаміці. У рамках цього дослідження її доцільно розглядати як процес. Це дасть змогу точніше відобразити основні елементи диверсифікації.

Грунтуючись на етимологічному змісті й трактуваннях категорій, покладених в основу визначення диверсифікації як процесу, що використовується в різних сферах, можна виокремити такі основні її компоненти:

- структурна (дає змогу визначити цільові орієнтири, суб'єкти, об'єкти, напрями й обсяг диверсифікації);

- часова або динамічна компонента (диверсифікація як процес у часовому вимірі: динамічна характеристика покрокової реалізації диверсифікації, період перегляду критеріїв і параметрів диверсифікації, оцінки результатів тощо);

- факторна компонента (відображає детермінованість процесу диверсифікації від певних факторів і умов);
- класифікаційна компонента (віддзеркалює типологію диверсифікаційних процесів і змін, спричинених ними);
- методологічна компонента (полягає у визначенні й застосуванні певних методів, методик, прийомів і способів управління об'єктом диверсифікації з позиції його оптимізації) [27-29].

В вітчизняний і зарубіжний банківський менеджмент концентрується в основному на відображенні загальної сутності кредитної диверсифікації та її різновидів.

У кредитній сфері можна виділити кредитну диверсифікацію та диверсифікацію кредитного портфеля банку, які відрізняються між собою сферою застосування (макрорівень – кредитний ринок і мікрорівень – окремий банк).

Кредитна диверсифікація – це процес розподілу капіталів у рамках кредитного ринку серед широкого кола кредитних об'єктів, які мають різні параметри й характеристики.

Диверсифікацію кредитного портфеля банку можна визначити як процес модифікації складу й структури кредитного портфеля банку за допомогою кредитів, що відрізняються один від одного основними параметрами й характеристиками.

Під параметрами й характеристиками диверсифікації розуміється сукупність ознак, які поділяють кредити й/або підпортфелі кредитів на види й типи, а також спричиняються до розмаїтості їх внутрішньогрупових характеристик. Параметри в основному визначаються прийнятою кредитною класифікацією: суб'єкт кредитування; термін використання; забезпечення; ступінь ризику; метод надання кредиту; спосіб повернення кредиту; термін його повернення; характер визначення відсотка; спосіб його сплати; кількість кредиторів; призначення кредиту; категорія позичальників; сфера поширення; галузь кредитування; валюта кредитування; географія кредитування; новизна

кредитних продуктів для банку-кредитора; рівень дохідності; рівень ризику; обсяг кредитів, діапазон кредитного портфеля та інше. Ці ознаки можуть бути покладені в основу класифікації видів кредитної диверсифікації й диверсифікації кредитного портфеля.

З огляду на розмаїтість ознак і характеристик диверсифікації дослідники не мають єдиної думки щодо її видів у кредитній сфері.

Крім того, деякі автори пропонують диверсифікацією вважати лише розширення діапазону кредитування, тобто оновлення кредитного портфеля, в результаті чого з'являються нові банківські кредитні послуги й продукти (до них відносять як нові для певного банку кредитні послуги й продукти, так і нові продукти й послуги для кредитного ринку). А розподіл сукупного ризику (ризиків) кредитних вкладень (коли кредити розосереджуються за термінами, галузями, типами позичальників тощо) відносять до окремого способу регулювання кредитних ризиків – розподілу ризику. Такий поділ є недостатньо обґрунтованим і суперечить портфельній теорії: другий напрям, як і перший, теж є диверсифікацією, адже завдяки розподілу кредитів (кредитних портфелів) розподіляються, тобто зменшуються і їх ризики.

Найчастіше на практиці застосовується (про що наголошується в наукових працях) диверсифікація у часовому, просторовому й продуктовому аспектах, а також галузева, географічна й портфельна диверсифікації. Перша більше застосовується в кредитній диверсифікації, друга – в диверсифікації кредитного портфеля, однак вони багато в чому доповнюють одна одну й можуть використовуватися в обох сферах [14,15].

Диверсифікація у фінансовому управлінні й регулюванні має певну цільову спрямованість, яка визначається етапами розвитку економіки й економічних суб'єктів. Однак можуть бути виокремлені основні цільові орієнтири. Метою кредитної диверсифікації є розробка відповідних регулятивних заходів щодо поліпшення фінансової стабільності й розвитку фінансово-кредитних організацій на основі моніторингу ступеня схильності до ризику (ризиків) кредитного ринку країни. Мета диверсифікації кредитного

портфеля – зменшення ризику й забезпечення вищого доходу фінансово-кредитної установи в результаті управлінського впливу на кредитний портфель банку.

Відповідно до портфельної теорії ефективна диверсифікація – це не просте включення в портфель додаткових активів (у нашому випадку – кредитів), а додавання активів, рівень кореляції доходів яких із доходами активів, уже присутніх у портфелі, є низьким. Однак при кредитній диверсифікації й диверсифікації портфеля кредитів необхідно враховувати не лише взаємозв'язок доходів за кредитами, але й взаємозв'язок їх ризиків. Тому передумовою ефективної реалізації кредитної диверсифікації та диверсифікації портфеля кредитів є розподіл капіталів серед активів (кредитів), які мають низький рівень кореляції доходів і ризику яких незалежні один від одного. Необхідно зазначити, що припущення про незалежність ризиків окремих кредитів або кредитних ризиків один від одного значно полегшує розрахунки, але на практиці виявляється доволі умовним і банкіри не завжди на це зважають. Крім того, диверсифікація дає змогу знизити не лише кредитний ризик, а й банківські ризики інших видів, що супроводжують кредитування (ризик дострокового погашення, ризик ліквідності, процентний ризик та інші). Однак найчастіше диверсифікація застосовується саме з метою управління кредитним ризиком.

Традиційна банківська теорія розглядає диверсифікацію як оптимальний спосіб організації банківської діяльності, в тому числі кредитної.

При цьому найефективнішою вважається кредитна діяльність, диверсифікована настільки, наскільки це можливо. Диверсифікація у системі кредитного ризик-менеджменту в основному розглядається як метод, що дає змогу зменшити сукупну схильність до ризику шляхом розподілу кредитних вкладень. Банківська практика доводить можливість виникнення як позитивного, так і негативного впливу диверсифікації:

- по-перше, диверсифікація використовується насамперед для нейтралізації внутрішніх, несистематичних банківських ризиків;

- по-друге, можливим є збільшення трансакційних витрат унаслідок ускладнення параметрів і характеристик кредитного портфеля, що зумовлює зростання кількості супутніх ризиків ;

- по-третє, погіршується контроль і якість управління кредитним портфелем (через безвідповідальність і несприятливий вибір, психологічні проблеми кредитних менеджерів).

Це обмежує ефективний розподіл ризиків, погіршує якість кредитного портфеля й скорочує доходи банку;

- по-четверте, сукупний вплив попередніх компонентів, а також вплив ринкових факторів спричиняє необхідність урахування так званого ефекту надмірної диверсифікації, що призводить не до скорочення, а до збільшення кредитного ризику портфеля;

- по-п'яте, диверсифікація для банків із різним рівнем кредитного ризику може давати різну результативність: у банках, що проводять ризикову політику, диверсифікація зумовлює скорочення доходу внаслідок нарощування банківських позичок із високим рівнем ризику; у банках із низьким ризиком диверсифікація теж може призводити до неефективного співвідношення ризику/дохідності або справляти мінімальний позитивний вплив [14-16].

Диверсифікація кредитної діяльності може провадитися різними способами, у тому числі – шляхом прямого (“ручного”) управлінням складом і структурою кредитного портфеля, а також за допомогою застосування спеціальних методів і механізмів управління ризиками. Перший напрям реалізується шляхом застосування різних видів диверсифікації, класифікація яких була наведена вище. Другий (спеціальні механізми, методи й інструменти) пов'язаний із використанням механізму сек'юритизації, кредитних деривативів

Виходячи з вищезгаданого можна зробити наступні висновки до першого розділу кваліфікаційної роботи:

1) Доходи - це збільшення економічних вигод протягом звітного періоду у формі припливу, або зростання активів або зменшення зобов'язань, що спричиняють збільшення капіталу і не є внесками акціонерів. Необхідно

уточнити поняття «банківський дохід». До банківських доходів належать ті, які безпосередньо пов'язані з банківською діяльністю, визначеною Законом України "Про банки і банківську діяльність". Банківські доходи поділяються на: процентні; комісійні; торгівельні; інші банківські операційні доходи.

Проценти та прирівняні до них комісійні складають основну частину банківських доходів. Проценти за користування кредитами мають найбільшу питому вагу у доходах банку. Після доходів за кредитами наступними за значенням виступають надходження за інвестиційними цінними паперами, процентний дохід за міжбанківськими позиками (без забезпечення та під забезпечення державних цінних паперів) тощо.

Прибутковість банку залежить від ефективності використання його власних і залучених коштів. Рівень доходності банк може підняти шляхом зміни структури активних операцій і співвідношення між позичковими та інвестиційними операціями на користь більш вигідних, а також через регулювання своєї короткострокової заборгованості й депозитних рахунків.

2) Основою більшості процентних доходів комерційного банку є його кредитний портфель. Зважаючи на те, що завданням багатьох країн світу є розвиток малого та середнього бізнесу як основи економіки й запоруки формування середнього прошарку суспільства, майбутня зміна підходів до кредитування повинна полягати у: перегляді процедури оформлення кредитів; вдосконаленні механізмів державної підтримки суб'єктів малого підприємництва; перегляді впливу зовнішніх і внутрішніх чинників на формування кредитної стратегії; створенні гнучкої системи гарантій; зміні підходу до визначення кредитного ризику та його місця як одного з визначальних у кредитній стратегії.

Саме такі основні напрямки повинні стати визначальними при розробці стратегій кредитування малого та середнього бізнесу в сучасних умовах.

3) Одним з основних підходів в стратегічному кредитуванні є кредитна диверсифікація. Диверсифікація у системі кредитного ризик-менеджменту в основному розглядається як метод, що дає змогу зменшити сукупну схильність

до ризику шляхом розподілу кредитних вкладень. Банківська практика доводять можливість виникнення як позитивного, так і негативного впливу диверсифікації:

- по-перше, диверсифікація використовується насамперед для нейтралізації внутрішніх, несистематичних банківських ризиків;
- по-друге, можливим є збільшення трансакційних витрат унаслідок ускладнення параметрів і характеристик кредитного портфеля;
- по-третє, погіршується контроль і якість управління кредитним портфелем
- по-четверте, сукупний вплив попередніх компонентів, а також вплив ринкових факторів спричиняє необхідність урахування так званого ефекту надмірної диверсифікації, що призводить не до скорочення, а до збільшення кредитного ризику портфеля;
- по-п'яте, диверсифікація для банків із різним рівнем кредитного ризику може давати різну результативність.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ ТА КРЕДИТНОГО ПОРТФЕЛЮ КОМЕРЦІЙНОГО БАНКУ

2.1. Організаційно – економічна характеристика комерційного банку

ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО КОМЕРЦІЙНИЙ БАНК “ПРИВАТБАНК” є правонаступником всіх прав та зобов’язань Закритого акціонерного товариства комерційного банку “ПриватБанк”, який, в свою чергу, є правонаступником прав та обов’язків Товариства з обмеженою відповідальністю Комерційного банку “ПриватБанк”.

Єдиним акціонером Банку, якому належить 100% акцій Банку, є держава в особі Міністерства фінансів України (місцезнаходження: 01008, м. Київ, вул. Грушевського, буд. 12/2, ідентифікаційний номер 00013480).

Держава в особі Міністерства фінансів України набула права власності на 100% акцій Банку 21 грудня 2016 року відповідно до статті 411 Закону України “Про систему гарантування вкладів фізичних осіб” та згідно з постановою Кабінету Міністрів України від 18 грудня 2016 року № 961 “Деякі питання забезпечення стабільності фінансової системи”.

Держава реалізує свої права власника Банку, а органи управління Банку діють у відповідності до найкращих світових практик корпоративного управління, зокрема, але не виключно, Принципів Організації економічного розвитку та співробітництва щодо корпоративного управління в підприємствах з державною власністю (OECD Guidelines on Corporate Governance of State-Owned Enterprises), Принципів корпоративного управління в банках Базельського комітету з банківського нагляду (Corporate governance principles for banks by Basel Committee on Banking Supervision), Рекомендацій Європейської банківської установи щодо внутрішнього управління (Guidelines on internal governance by European Banking Authority), що застосовуються в

обсязі, що не суперечить імперативним нормам чинного законодавства України.

Організаційна структура управління ПАТ КБ «ПРИВАТБАНК» включає всі необхідні форми контролю для побудови ефективного і злагодженого механізму над різними напрямками діяльності банку. Розподіл повноважень, компетенцій та підпорядкованості органів управління, а також принципи їх взаємодії, закріплені в Статуті банку та положеннях про структурні підрозділи.

ПАТ КБ «ПРИВАТБАНК» є міжрегіональним універсальним та системним банком із розгалуженою мережею філій та відділень по всій території України, має гнучку організаційну структуру управління.

ОСУ Банка є однією з найбільш прогресивних як серед банків України, так і банків Східної Європи. По суті вона є комбінованою, тому що містить ознаки широко розповсюджених у світовій практиці видів ОСУ.

Інфраструктура ПриватБанку налічує 24 філії та майже 2 200 відділень по всій Україні, що забезпечує найкращий доступ громадян до банківського обслуговування практично в будь-якій точці країни.

Банк постійно вдосконалює систему управління банком та персоналом, підвищує оперативність управління, усуває бар'єри між підрозділами і піднімає рівень кооперації взаємодії.

У 2017 році були вжиті наступні заходи щодо вдосконалення системи управління банку та персоналом:

1. Подальша централізація функцій на рівні head-office (Головного офісу).
2. Розробка єдиних принципів (стандартів) формування організаційної структури управління ГО.
3. Актуалізація організаційної структури усіх підрозділів Головного офісу з метою впровадження єдиних стандартів побудови та подальшого вдосконалення.
4. Подальше максимальне спрощення процесів та уникнення дублювання функцій, підвищення рівня автоматизації.
5. Подальше підвищення ефективності взаємодії між мідл-офіс і фронт-

офіс (відділеннями).

Інформація про основні види продукції або послуг ПриватБанку.

I. Приватним особам

1) Депозити

2) Кредити: Оплата частинами, Картка «Універсальна», Авто в розстрочку, Кредит на купівлю житла, Швидкий кредит

3) Платіжні картки: Картка «Універсальна», Картка «Універсальна Gold», Валютна картка «Універсальна Gold», Елітні картки класу Platinum і вище, Картка для виплат, Інтернет-картка, Картка з індивідуальним дизайном, Картка Юніора, Картка з фото, Наперед оплачена картка

4) Платежі та перекази

5) Віддалений банкінг: Інтернет-банк «Приват24», Платежі за безкоштовним телефоном 3700, Мобільні додатки, Регулярні платежі, SMS-банкінг, Чат-боти в Приватбанку, Банкомати, Термінали самообслуговування

II. Бізнесу

1) Рахунок, платежі та картки : Виручка. Інкасація, Цілодобове обслуговування, Приват24 для бізнесу, Рахунок у банку, Сторінка для бухгалтера, Картка «Ключ до рахунку», Корпоративні картки, Реєстрові поповнення, Паливні картки, Безготівкові платежі, Інструменти e-commerce, Мобільний міні-термінал, Нотаріальні платежі, «Оплата частинами» і «Миттєва розстрочка», Платежі за телефоном, Платіжні вимоги, Прийом платежів, Регулярні платежі, Еквайрінг

2) Зарплатний проект : Зарплатний проект, Масові виплати, Страхування колективу, Сервіс «Облік робочого часу», Послуги безпеки

3) Депозити : Тижневий плюс, Строковий депозит, Поточний депозит

5) Кредити: АгроКУБ, Агросезон, Гарантований платіж, Кредитна лінія, Кредитний ліміт, Кредит під заставу депозиту, Кредити зі знижкою, КУБ, Лізинг комерційного транспорту, Лізинг обладнання, Лізинг сільськогосподарської техніки, Овердрафт, «Теплі» кредити для ОСББ та ЖБК, Участь у програмі «Теплі» кредити для виробників і продавців

енергозберігаючих матеріалів, Програми компенсації для агробізнесу.

6) Гарантії : Акредитиви в гривні, Гарантії по Україні, Вексельні операції

7) ЗЕД: Валютний рахунок, Валютно-обмінні операції, Зовнішньоекономічна діяльність, Консультації із ЗЕД, Митний супровід, Міжнародні акредитиви, Міжнародні гарантії, Міжнародне інкасо, Фінансування міжнародної торгівлі

8) Інше : Електронний облік та звітність, Бухгалтерія Он лайн, Paperless, Інтеграція Приват24 и ПЗ бухгалтерії, Електронний документообіг, Електронні звіти, Галузеві рішення, Агробізнесу, Бюджетним організаціям, Мед. Установам, ОСББ і ЖБК, Страховим компаніям, Торговим підприємствам, NoReCa, ІТ-компаніям, Інтернет-бізнесу, Послуги для судноплавних компаній, Інші сервіси, Оренда приміщень у відділеннях Приватбанку, Бонус Плюс, Відео конференції, Національна мережа поштоматів Приватбанку, Поліс ОСЦПВ для юридичних осіб, Презентація банківських послуг у Вашому офісі, NPS-опитування, Проведення тендерів у Приватбанку, Статус контрагента, Страхування авіаквитків для партнерів, Термінал самообслуговування, Послуги контакт-центру від Приватбанку, Дисконтний клуб, Мобільні додатки, Карта відділень і банкоматів.

Проблеми, які впливають на діяльність емітента

1) Велика частка держави в банківському секторі – 56% активів припадає на державні банки.

2) Низькі темпи приросту корпоративного кредитування (переважно в гривні).

3) Велика частка кредитів NPL у системі – 58%.

4) Збереження інфляційного тиску на вартість ресурсів

5) Юридичні ризики, пов'язані з процедурою bail-in.

6) Загроза кібератак

Основні показники діяльності ПАТ КБ «Приватбанк» наведено в таблиці 2.1.

ПАТ КБ «Приватбанк» активно збільшило свої активи за період 2016-2018рр. майже на 55%. Причиною динамічного росту цього показника є активна робота банку з кредитним портфелем.

Таблиця 2.1

Основні показники діяльності ПАТ КБ «Приватбанк»

Показники, млн.грн	2016р.	2017р.	2018 р.	Відх (+,-)
Активи	179761	253675	278048	98287
Капітал	-26348	23619	31464	57812
Зобов'язання	206109	230056	246584	40475
Кредитний портфель	32616	38335	50140	17524
Інвестиційні цінні папери	64409	126676	180081	115672
Кошти клієнтів	82656	212167	231055	148399
Чистий прибуток	-176238	378	12798	189036

Динаміка активів ПАТ КБ «Приватбанк» наведена на рис.2.1.

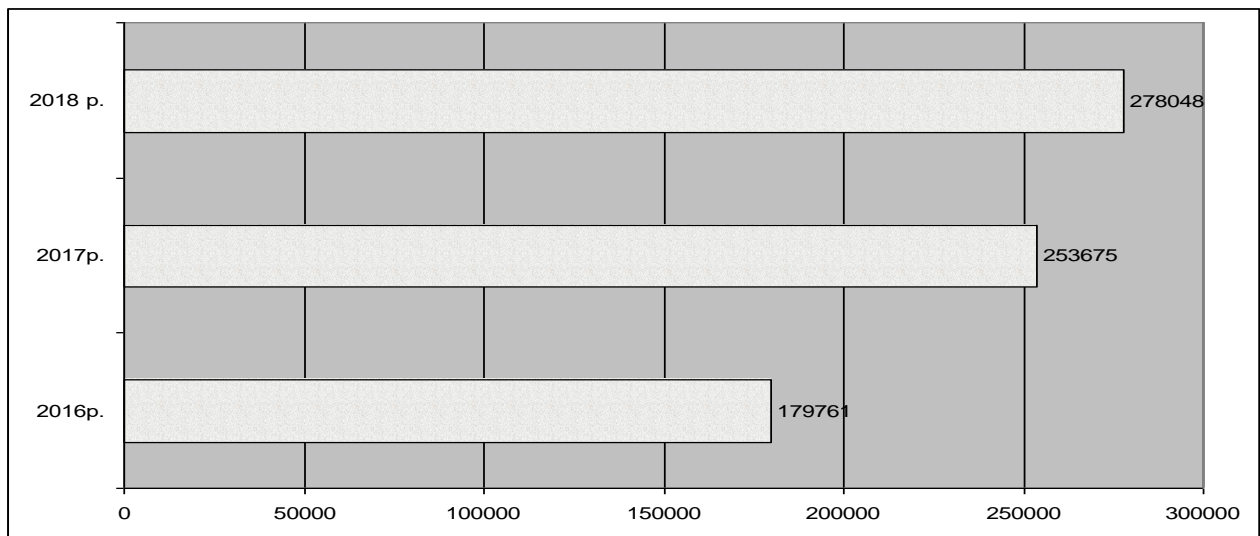

Рис.2.1. Динаміка активів ПАТ КБ «Приватбанк»

Вартість капіталу ПАТ КБ «Приватбанк» збільшилась на 57812 млн.грн. Зростання капіталу здійснюється за рахунок накопиченого прибутку.

Активна робота на ринку кредитування забезпечило зростання кредитного портфелю банку на 17524 млн.грн (54%). Вдалі стратегічні заходи ПАТ КБ «Приватбанк» у сфері кредитування дали можливість розширити коло

корпоративних клієнтів та збільшити вартість кредитного портфелю корпоративного сектору майже вдвічі.

Динаміку кредитного портфелю наведена на рис. 2.2.

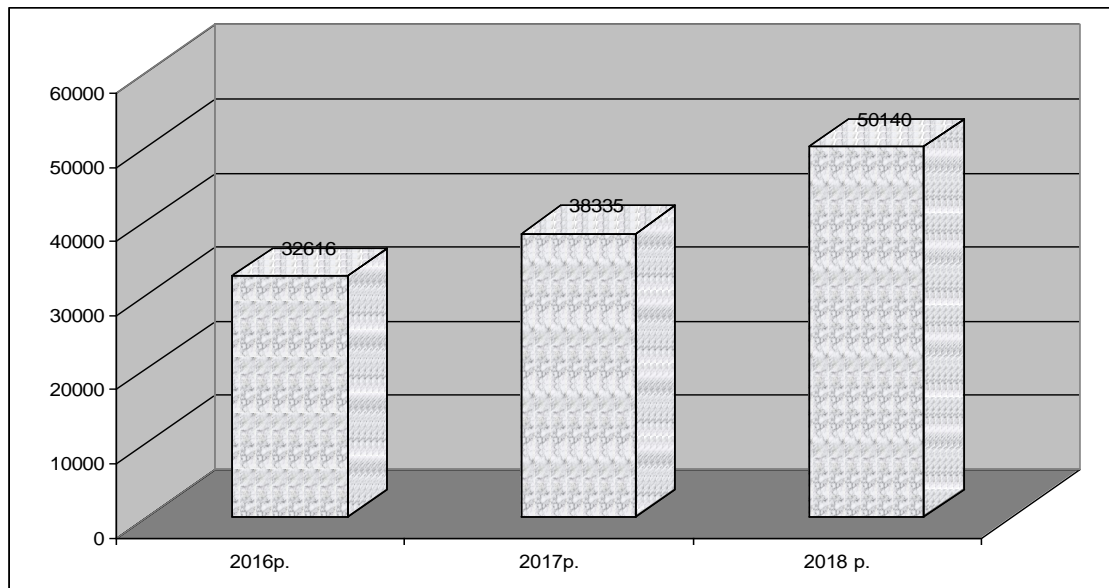

Рис.2.2. Структура кредитного портфелю ПАТ КБ «Приватбанк»

Значними темпами збільшується інвестиційна вартість цінних паперів, порівнюючи 2018р. з 2016р. показник збільшився на 115672 млн.грн (майже вдвічі).

ПАТ КБ «Приватбанк» нарощує обсяги залучених коштів, а саме збільшує вартість коштів клієнтів. Порівнюючи 2018р. з 2016р. вартість коштів клієнтів зросла майже втричі

2.2. Аналіз кредитного портфелю ПАТ КБ «Приватбанк»

Кредитний портфель являє собою сукупність виданих позик, які класифікуються на основі різних критеріїв, пов'язаних з різними чинниками кредитного ризику або зі способами захисту від нього.

Управління кредитним портфелем дає змогу балансувати та стримувати ризик усього портфеля, контролювати ризик, притаманний тим чи іншим ринкам, клієнтам, позиковим інструментам, кредитам та умовам діяльності.

Управління кредитними ризиками вимагає систематичного кількісного та якісного аналізу кредитного портфеля та роботи з проблемними кредитами.

Аналіз кредитного портфеля потребує дослідження його структури в розрізі груп ризику, ступеня забезпеченості, галузевої структури, форм власності позичальників і т. п., а також вивчення динаміки кожної групи, сегментації кредитного портфеля.

Структурний аналіз проводиться для визначення надмірної концентрації кредитних операцій в одному сегменті, що підвищує ступінь кредитного ризику. Проте надмірна диверсифікація кредитного портфеля створює певні труднощі в управлінні позиковими операціями та може стати причиною банкрутства банку, тому зарубіжні комерційні банки визначають для себе межі вкладення ресурсів у певний сегмент, тобто застосовують метод лімітування. Ці межі враховують у своїй діяльності кредитний комітет та керівники вищого рівня.

Аналіз галузевої структури кредитів дає змогу визначити галузеву диверсифікацію кредитів порівняно з попередньою звітною датою. Для цього розраховується питома вага вкладених в окремі галузі позик у цілому за короткостроковими та довгостроковими позиками, а також у динаміці. Галузева диверсифікація кредитних вкладень повинна сприяти розвитку пріоритетних галузей народного господарства. Структура кредитів за видами економічної діяльності (галузевою спрямованістю) наведена в табл. 2.2.

Таблиця 2.2

Структура кредитних операцій за видами економічної діяльності
ПАТ КБ «Приватбанк» за 2016-2018рр.

Види кредитів	2 016р.		2 017р.		2 018р.		Темп зростання (базовий), %
	млн.	%	млн.	%	млн.	%	
	грн		грн		грн		
<i>Кредити, що управляються як окремий портфель</i>	191139	83,86	185575	78,24	212795	72,89	111,33
<i>Кредити фізичним особам</i>	31345	13,75	43749	18,45	64284	22,02	205,09

Продовження таблиці 2.2

Види кредитів	2 016р.		2 017р.		2 018р.		Темп зростання (базовий), %
	млн.	%	млн.	%	млн.	%	
	грн		грн		грн		
<i>Кредити юридичним особам</i>	2946	1,29	3521	1,48	6358	2,18	215,82
в т.ч.							
АПК та харчова промисловість	893	0,39	1234	0,52	2298	0,79	257,33
Товари народного споживання	215	0,09	570	0,24	771	0,26	358,60
Інше	1838	0,81	1717	0,72	3289	1,13	178,94
<i>Кредити малому та середньому бізнесу (МСП)</i>	2494	1,09	4336	1,83	8499	2,91	340,78
в т.ч.							
Надання побутових, індивідуальних та професійних послуг	1125	0,49	1114	0,47	2664	0,91	236,80
АПК та харчова інфраструктура	293	0,13	170	0,07	1934	0,66	660,07
Товари народного споживання	250	0,11	79	0,03	1240	0,42	496,00
Інфраструктура	417	0,18	2723	1,15	556	0,19	133,33
Інше	409	0,18	250	0,11	2105	0,72	514,67
<i>Разом кредитів</i>	227924	100,00	237181	100,00	291936	100,00	128,08

Станом на 31 грудня 2018, 2017 та 2016 років категорія «Кредити, що управляються як окремий портфель» включає в себе непрацюючі кредити, які були видані до 19 грудня 2016 року. На думку керівництва, цей портфель має аналогічні показники кредитного ризику, незалежно від класифікації за галуззю економіки та напрямом комерційної діяльності на дату видачі таких кредитів. Станом на 31 грудня 2018 року Банк визнав збитки 209 453 млн грн. резерву під очікувані кредитні збитки за цими кредитами (31 грудня 2017 року: резерву під зменшення корисності - 181 887 млн грн; 31 грудня 2016 року: резерву під зменшення корисності - 180 114 млн. грн).

Як видно з даних табл. 2.2, банк визначається нераціональною структурою кредитних вкладень, основна їх частка була вкладена в діяльність приватних осіб – 31-22% та МСП – 1-3%. Це зумовлено великим попитом на кредитні ресурси саме в цих сферах діяльності. Заінтересованість банку вкладати саме в цю галузь обумовлена високою оборотністю цих позик.

Диверсифікація кредитних вкладень дещо поліпшилась. Зростають вкладення в галузь сільського господарства (0,66 та 0,79%), збільшилась частка кредитних вкладень у побутові, інформаційні та професійні послуги (0,91%).

Отже, незважаючи на відносне поліпшення галузевої структури кредитного портфеля банку, все ж слід з метою зниження ризику продовжувати політику подальшого збільшення кредитних вкладень у промисловість, будівництво, сільське господарство, споживчі позики і зменшувати кредитування інших, не основних галузей народного господарства.

Залежно від виду позичальника (за формами власності) кредити ПАТ КБ «Приватбанк» можна поділити на такі групи:

- іпотечні кредити;
- споживчі кредити;
- овердрафт;
- інші кредити

Структура кредитів залежно від виду позичальника наведена в табл. 2.3

Таблиця 2.3

Структура кредитів залежно від виду позичальника
ПАТ КБ «Приватбанк» за 2016-2018рр.

Види кредитів	2 016р.		2 017р.		2 018р.		Темп зр. (базовий), %
	млн.	%	млн.	%	млн.	%	
	грн		грн		грн		
Кредити та дебіторська заборгованість за фінансовим лізингом, що управляється як окремий портфель	191139	83,86	185575	78,24	212795	72,89	111,33
Кредити юридичним особам	2639	1,16	3330	1,40	5648	1,93	214,02

Продовження таблиці 2.3

Види кредитів	2 016р.		2 017р.		2 018р.		Темп зр.(базовий), %
	млн.	%	млн.	%	млн.	%	
	грн		грн		грн		
Кредити фізичним особам – кредитні картки	19749	8,66	30354	12,80	45314	15,52	229,45
Кредити фізичним особам – іпотечні кредити	9045	3,97	9130	3,85	12923	4,43	142,87
Кредити фізичним особам – споживчі кредити	1069	0,47	3144	1,33	4193	1,44	392,24
Кредити фізичним особам – кредити на придбання автомобіля	264	0,12	264	0,11	332	0,11	125,76
Кредити фізичним особам – інші кредити	1054	0,46	660	0,28	672	0,23	63,76
Кредити МСП	2494	1,09	4210	1,78	8251	2,83	330,83
Дебіторська заборгованість за фінансовим лізингом – юридичні особи	307	0,13	191	0,08	710	0,24	231,27
Дебіторська заборгованість за фінансовим лізингом – фізичні особи	164	0,07	197	0,08	654	0,22	398,78
Дебіторська заборгованість за фінансовим лізингом – МСП	0	0,00	128	0,05	248	0,08	*
Придбані/створені знецінені кредити	0	0,00	0	0,00	196	0,07	*
<i>Разом кредитів</i>	<i>227924</i>	<i>100,00</i>	<i>237181</i>	<i>100,00</i>	<i>291936</i>	<i>100,00</i>	<i>128,08</i>

Найбільшою частиною кредитного портфелю є кредити та дебіторська заборгованість за фінансовим лізингом, що управляється як окремий портфель, вони складають 72-83% загальної вартості кредитного портфеля.

З кожним роком ПАТ КБ «Приватбанк» нарощує свої обсяги з кредитування фізичних осіб. Вартість кредитних карток збільшилась більш ніж вдвічі, споживчі кредити у 4 рази, кредити на придбання авто зросли майже в

1,25 рази.

ПАТ КБ «Приватбанк» розширює кредитування з фінансового лізингу. Лізинг для юридичних осіб збільшився у 2,3 рази, для фізичних осіб у 4 рази.

Загальна вартість кредитного портфелю збільшилась на 64012 млн.грн (темп зростання складає 128,08 %).

Наступним етапом аналізу кредитного портфеля є аналіз якості кредитів. Всі кредити ПАТ КБ «Приватбанк» за рівнем якості можна поділити на такі групи:

- не просрочені та не знецінені;
- просрочені але не знецінені;
- знецінені кредити, оцінені на індивідуальній основі.

Динаміка кредитів ПАТ КБ «Приватбанк» за рівнем якості наведено в таблиці 2.4.

Таблиця 2.4

Кредити за рівнем якості ПАТ КБ «Приватбанк» за 2016-2018рр.

Види кредитів	2016р.		2017р.		2018р.		Абсолютний приріст (базовий), млн.грн
	млн.грн	%	млн.грн	%	млн.грн	%	
Кредити не прострочені та не знецінені	20075	8,81	32586	13,74	45761	15,69	25686
Кредити прострочені але не знецінені	1350	0,59	1725	0,73	1562	0,54	212
Знецінені кредити, оцінені на індивідуальній основі	206499	90,60	202870	85,53	244417	83,78	37918
Разом	227924	100	237181	100	291740	100	63816

Кредитний портфель комерційного банку має тенденцію в бік покращення. Відсоток знецінених кредитів, оцінених на індивідуальній

основі зменшився з 90,6 до 83,78%.

Питома вага не прострочених кредитів у структурі кредитів комерційного банку з кожним роком зростає. Порівнюючи 2018р. з 2016р. їх вартість збільшилась на 25686 млн.грн, питома вага в структурі з 8,8% до 15,7%.

Найменша питома вага кредитів прострочених але не знецінених. Вартість їх збільшилась на 212 млн.грн, але структура скоротилась з 0,59 до 0,54%.

2.3. Аналіз фінансових результатів ПАТ КБ «Приватбанк»

Фінансовий результат банківської установи являє собою прибуток (збиток) як абсолютний показник та рентабельність (ефективність) як відносний показник. Прибуток (збиток) визначають як різницю між доходами та витратами банківської установи, а рентабельність (ефективність) як відношення прибутку до понесених витрат або наявних ресурсів.

Доходи банківської установи – це загальна сума грошових коштів, що надходять до банківської установи в результаті здійснення активних операцій та надання інших банківських послуг. Доходи банківської установи мають бути достатніми не тільки для покриття операційних витрат, а й для нарощення власного капіталу та виплати доходу акціонерам, що в кінцевому підсумку підвищує авторитет та поліпшує її конкурентну позицію на ринку. Витрати трактуються як зменшення економічних вигод у вигляді вибуття активів чи збільшення зобов'язань, які призводять до зменшення власного капіталу (за винятком зменшення капіталу внаслідок його вилучення чи розподілу власниками). Вихідними даними для аналізу структури доходів і витрат окремих банківських установ і банківської системи в цілому є структура фінансового результату банківської установи, яка публікується щоквартально на офіційному сайті Національного банку України.

Для комерційних банків забезпечення прибутковості – це першочергове завдання, яке ставить перед собою вище керівництво. Поняття дохідності комерційного банку відображає позитивний сукупний результат діяльності банківської установи в усіх сферах її господарсько-фінансової та комерційної діяльності. Розмір прибутку банківської установи залежить від її доходу, який у свою чергу залежить насамперед від обсягу кредитних вкладень та інвестицій, розміру відсоткової ставки за наданими кредитами та розміру і структури активів банківської установи

Проаналізуємо окремо розділи фінансових результатів (доходи, витрати), наведених у таблиці 2.5.

Таблиця 2.5

Фінансові результати ПАТ КБ «Приватбанк» за період 2016-2018рр.

Найменування статті	2016р.	2017р.	2018 р.	Відх. (+,-)	Темп зростання (базовий),%
Доходи комерційного банку					
Процентні доходи, млн.грн	31358	24485	30754	-604	98,1
Комісійні доходи, млн.грн	10365	13211	19590	9225	189,0
Комісійні комерційного банку					
Процентні витрати, млн.грн	29364	18374	14002	-15362	47,7
Комісійні виграти, млн.грн	2205	3017	4402	2197	199,6
Адміністративні та інші операційні витрати, млн.грн	9771	12194	13988	4217	143,2
Результат та прибутковість					
Чистий процентний дохід	1994	6111	16752	14758	840,1
Чистий дохід за виплатами та комісійними	8160	10194	15188	7028	186,1
Чистий прибуток за звітний період, млн.грн	-176238	378	12798	189036	-7,3

ПАТ КБ «Приватбанк» можна охарактеризувати як стійкий, прибутковий

банк з динамічно розвиваючими тенденціями.

В діяльності банку простежуються позитивні складові:

- зростання комісійного доходу на 604 млн.грн;
- зменшення процентних витрат на 15362 млн.грн;

Крім динамічного збільшення доходів слід враховувати темпи зміни витрат. Якщо темп зростання витрат перевищує темп зростання доходів це свідчить про неефективну роботу банку.

У нашому випадку:

- темп зростання процентних доходів 98,1% > темп зростання процентних витрат 47,7%;
- темп зростання комісійних доходів 189,0% < темп зростання комісійних витрат 199,6%.

Тобто найближчим часом комісійні операції прогнозовано будуть збитковими.

Найбільш важливими доходами банку є доходи процентні та комісійні. В нашому випадку вони займають 90-95% від загальних доходів комерційного банку, тому слід розглянути їх більш детально.

Динаміка процентних, комісійних доходів та витрат банку наведена на рис.2.3

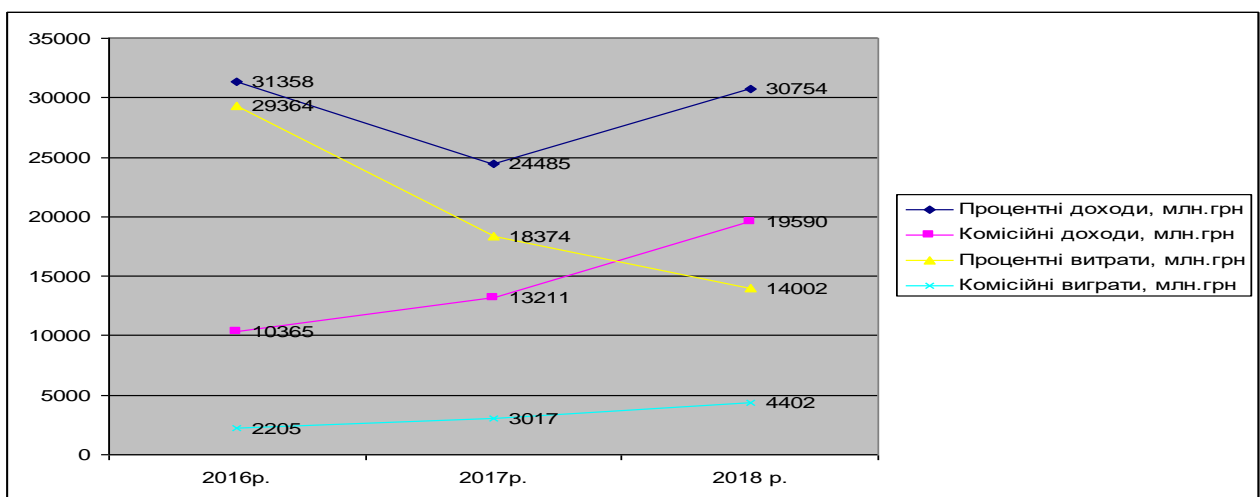

Рис.2.3. Динаміка процентних та комісійних доходів та витрат банку

Найбільша частка процентних доходів комерційного банку припадає на

кредити фізичним особам. Питома вага доходу за кредитними операціями фізичних осіб складає 51,8%. Доходи від кредитного портфелю фізичних осіб за 3 роки збільшились в 1,8 раза.

Також зростають процентні доходи від кредитів наданих малому та середньому бізнесу, у вартісному виразі зростання склало 682 млн.грн.

Негативний факт скорочення кредитів юридичним особам майже в 13 разів.

В структурі процентних доходів значну питому вагу займають інвестиційні цінні папери – 23,4 %.

Динаміка основних статей процентних доходів наведена в таблиці 2.6.

Таблиця 2.6

Процентні доходи ПАТ КБ «Приватбанк» за період 2016-2018рр.

Процентні доходи	2016		2017		2018	
	млн.грн	%	млн.грн	%	млн.грн	%
Кредити та аванси фізичним особам	8 866	28,3	11699	47,8	15934	51,8
Інвестиційні цінні папери за СВІСД	0	0,0	0	0,0	6398	20,8
Кредити та аванси юридичним особам	20944	66,8	2839	11,6	1576	5,1
Кредити підприємствам малого та середнього бізнесу (МСП)	430	1,4	471	1,9	1112	3,6
Інвестиційні цінні папери за АС	0	0,0	0	0,0	798	2,6
Заборгованість банків	10	0,0	215	0,9	303	1,0
Грошові кошти та їх еквіваленти та обов'язкові резерви	0	0,0	0	0,0	77	0,3
Придбані/створені знецінені кредити	0	0,0	0	0,0	6	0,0
Інвестиційні цінні папери, наявні для продажу	51	0,2	6223	25,4	0	0,0
Інвестиційні цінні папери, що утримуються до погашення	0	0,0	1661	6,8	0	0,0
Інше	128	0,4	1	0,0	0	0,0

Продовження таблиці 2.6

Процентні доходи	2016		2017		2018	
	млн.грн	%	млн.грн	%	млн.грн	%
<i>Разом процентні доходи за ефективною ставкою відсотка</i>	0	0,0	23109	94,4	26204	85,2
Інвестиційні цінні папери за СВПЗ	0	0,0	0	0,0	4167	13,5
Фінансовий лізинг	929	3,0	1376	5,6	383	1,2
<i>Всього інших процентних доходів</i>	0	0,0	1376	5,6	4550	14,8
Всього процентних доходів	31358	100,0	24485	100,0	30754	100,0

Загальна вартість процентних доходів ПАТ КБ «Приватбанк» зменшилась на 1%.

Динаміка основних статей комісійних доходів наведена в таблиці 2.7.

Найбільшу питому вагу у структурі комісійних доходів займають доходи від розрахунково – касових операцій (80-85%).

Найбільш вагомі доходи розрахунково – касових операцій: розрахункові операції – 43,67%, зняття готівки – 22-24%, еквайрінг – 17,9%.

Таблиця 2.7

Комісійні доходи ПАТ КБ «Приватбанк» за період 2016-2018рр.

Доходи за виплатами та комісійними	2016		2017		2018	
	млн.грн	%	млн.грн	%	млн.грн	%
Розрахунково – касові та інкасація	10061	97,07	12 897	97,62	17803	90,88
в т.ч						
розрахункові операції	н/д	-	5 834	44,16	8554	43,67
зняття готівки	н/д	-	3 201	24,23	4325	22,08
касові операції	н/д	-	235	1,78	245	1,25
еквайрінг	н/д	-	2 365	17,90	3514	17,94
міжнародні платіжні системи	н/д	-	1 262	9,55	1165	5,95
Інше	304	2,93	314	2,38	1787	9,12
Всього доходів за виплатами та комісійними	10365	100	13211	100	19590	100

Також важливим етапом аналізу фінансових результатів є детальні та

поглиблені дослідження процентних витрат.

Майже 65-80% процентних витрат складають витрати за коштами клієнтів (строковими вкладками та поточними рахунками фізичних осіб). На другому місці за питомою вагою витрати за заборгованістю перед НБУ – 12-17%.

Процентні витрати за борговими цінними паперами, практично відсутні у 2017 та 2018р. Заборгованість перед банками та іншими фінансовими установами з кожним роком зменшуються та складають 0,62% у 2018р.

Динаміка процентних витрат ПАТ КБ «Приватбанк» за період 2016-2018рр. наведена в табл.2.8.

Комісійні витрати мають динамічно зростаючу тенденцію на протязі трьох років. В більшості випадків джерела комісійних витрат: витрати міжнародних платіжних систем, розрахункові операції, касові операції.

Таблиця 2.8

Процентні витрати ПАТ КБ «Приватбанк» за період 2016-2018рр.

Процентні витрати	2016		2017		2018	
	млн.грн	%	млн.грн	%	млн.грн	%
Строкові депозити фізичних осіб	16037	54,61	12051	65,59	9010	64,35
Поточні/розрахункові рахунки	2964	10,09	1793	9,76	2316	16,54
Заборгованість перед НБУ	5253	17,89	2751	14,97	1697	12,12
Строкові депозити юридичних осіб	2434	8,29	1617	8,80	866	6,18
Заборгованість перед банками та іншими фінансовими організаціями	615	2,09	136	0,74	87	0,62
Субординований борг	1138	3,88	19	0,10	17	0,12
Власні боргові цінні папери та інші позикові кошти	923	3,14	0	0,00	0	0,00
Інше	0	0,00	7	0,04	9	0,06
Всього процентних витрат	29364	100	18374	100	14002	100

Комісійні витрати наведені в таблиці 2.9.

Комісійні витрати за розрахунково-касове обслуговування динамічно зростають з кожним роком. Порівнюючи 2018р. з 2016р. зростання склало 2199

млн.грн; порівнюючи 2017р. з 2016р. абсолютний показник збільшився на 758 млн.грн.

Загальні комісійні витрати зросли майже у 2 рази, на 2197 млн.грн.

Таблиця 2.9

Комісійні витрати ПАТ КБ «Приватбанк» за період 2016-2018рр.

Витрати за виплатами та комісійними	2016		2017		2018	
	млн.грн	%	млн.грн	%	млн.грн	%
Розрахунково – касові операції	2202	99,86	2960	98,11	4401	99,98
в т.ч						
міжнародні платіжні системи	н/д	-	2071	68,64	2969	67,45
розрахункові операції	н/д	-	703	23,30	1240	28,17
касові операції	н/д	-	186	6,17	192	4,36
Інше	3	0,14	57	1,89	1	0,02
Всього витрат за виплатами та комісійними	2205	100,00	3017	100,00	4402	100,00

Найбільші статті адміністративних та інших операційних витрат: витрати, пов'язані з персоналом, відрахування до Фонду гарантування вкладів фізичних осіб, професійні послуги, витрати щодо резерву під юридичні ризики. Загальний відсоток перелічених витрат складає майже 70% загальних адміністративних витрат.

Адміністративні та інші операційні витрати наведено в таблиці 2.10.

Таблиця 2.10

Адміністративні та інші операційні витрати ПАТ КБ «Приватбанк» за період 2016-2018рр.

Адміністративні та інші операційні витрати	2016		2017		2018	
	млн.грн	%	млн.грн	%	млн.грн	%
Витрати, пов'язані з персоналом	3 477	35,58	4559	37,39	5729	40,96
Відрахування до Фонду гарантування вкладів фізичних осіб	1468	15,02	1471	12,06	1669	11,93
Професійні послуги	281	2,88	419	3,44	1234	8,82
Витрати щодо резерву під юридичні ризики	15	0,15	1024	8,40	1033	7,38

Продовження таблиці 2.10

Адміністративні та інші операційні витрати	2016		2017		2018	
	млн.грн	%	млн.грн	%	млн.грн	%
Податки, крім податку на прибуток	323	3,31	490	4,02	881	6,30
Оренда	486	4,97	619	5,08	685	4,90
Амортизація приміщень, удосконалень орендованого майна, обладнання та нематеріальних активів	483	4,94	515	4,22	594	4,25
Витрати на комунальні послуги та господарські потреби	405	4,14	453	3,71	566	4,05
Утримання приміщень, удосконалень орендованого майна та обладнання	457	4,68	472	3,87	468	3,35
Поштові витрати та витрати на послуги зв'язку	536	5,49	428	3,51	423	3,02
Охорона	140	1,43	178	1,46	207	1,48
Реклама та маркетинг	86	0,88	60	0,49	125	0,89
Транспортні витрати	115	1,18	126	1,03	120	0,86
Витрати на страхування	675	6,91	362	2,97	44	0,31
Резерви під інші активи	0	0,00	0	0,00	21	0,15
Резерви на інші фінансові активи	101	1,03	814	6,68	0	0,00
Зміни у резервах під зобов'язання кредитного характеру	0	0,00	-66	-0,54	0	0,00
Інше	225	2,30	270	2,21	189	1,35
Всього адміністративних та інших операційних витрат	9771	100,00	12194	100,00	13988	100,00

Порівнюючи 2018р. з 2016р. загальні адміністративні та інші операційні витрати збільшились на 4217 млн.грн (43,2%).

Слід зауважити, що комерційний банк має витрати, які взагалі повинні бути мізерними: поштові витрати та витрати на послуги зв'язку, витрати на комунальні послуги та господарські потреби, оренда. Ці статті витрати не тільки є, а й з кожним роком зростають.

Виходячи з вищезгаданого можна зробити наступні висновки до другого розділу кваліфікаційної роботи:

1) Проаналізовано загальний стан ПАТ КБ «Приватбанк». ПАТ КБ «Приватбанк» активно збільшило свої активи за період 2016-2018рр. майже на 55%. Причиною динамічного росту цього показника є активна робота банку з кредитним портфелем. Вартість капіталу ПАТ КБ «Приватбанк» збільшилась на 57812 млн.грн. Зростання капіталу здійснюється за рахунок накопиченого прибутку. Активна робота на ринку кредитування забезпечило зростання кредитного портфелю банку на 17524 млн.грн (54%). Вдалі стратегічні заходи ПАТ КБ «Приватбанк» у сфері кредитування дали можливість розширити коло корпоративних клієнтів та збільшити вартість кредитного портфелю корпоративного сектору майже вдвічі.

2) Проаналізовано стан та структуру кредитних вкладень ПАТ КБ «Приватбанк».

За галузевою структурою банк визначається нераціональною структурою кредитних вкладень, основна їх частка була вкладена в діяльність приватних осіб – 31-22% та МСП – 1-3%. Це зумовлено великим попитом на кредитні ресурси саме в цих сферах діяльності. Заінтересованість банку вкладати саме в цю галузь обумовлена високою оборотністю цих позик. Диверсифікація кредитних вкладень дещо поліпшилась. Зростають вкладення в галузь сільського господарства (0,66 та 0,79%), збільшилась частка кредитних вкладень у побутові, інформаційні та професійні послуги (0,91%). Отже, незважаючи на відносне поліпшення галузевої структури кредитного портфеля банку, все ж слід з метою зниження ризику продовжувати політику подальшого збільшення кредитних вкладень у промисловість, будівництво, сільське господарство, споживчі позики і зменшувати кредитування інших, не основних галузей народного господарства.

Залежно від виду позичальника. Найбільшою частиною кредитного портфелю є кредити та дебіторська заборгованість за фінансовим лізингом, що управляється як окремий портфель, вони складають 72-83% загальної вартості кредитного портфеля. З кожним роком ПАТ КБ «Приватбанк» нарощує свої

обсяги з кредитування фізичних осіб. Вартість кредитних карток збільшилась більш ніж вдвічі, споживчі кредити у 4 рази, кредити на придбання авто зросли майже в 1,25 рази. ПАТ КБ «Приватбанк» розширює кредитування з фінансового лізингу. Лізинг для юридичних осіб збільшився у 2,3 рази, для фізичних осіб у 4 рази.

За якістю кредитів. Кредитний портфель комерційного банку має тенденцію в бік покращення. Відсоток знецінених кредитів, оцінених на індивідуальній основі зменшився з 90,6 до 83,78%. Питома вага не прострочених кредитів у структурі кредитів комерційного банку з кожним роком зростає. Порівнюючи 2018р. з 2016р. їх вартість збільшилась на 25686 млн.грн, питома вага в структурі з 8,8% до 15,7%. Найменша питома вага кредитів прострочених але не знецінених. Вартість їх збільшилась на 212 млн.грн, але структура скоротилась з 0,59 до 0,54%.

3) Проаналізовано фінансові результати ПАТ КБ «Приватбанк».

ПАТ КБ «Приватбанк» можна охарактеризувати як стійкий, прибутковий банк з динамічно розвиваючими тенденціями. В діяльності банку простежуються позитивні складові: зростання комісійного доходу на 604 млн.грн; зменшення процентних витрат на 15362 млн.грн;

Крім динамічного збільшення доходів слід враховувати темпи зміни витрат. Якщо темп зростання витрат перевищує темп зростання доходів це свідчить про неефективну роботу банку.

У нашому випадку:

- темп зростання процентних доходів 98,1% > темп зростання процентних витрат 47,7%;

- темп зростання комісійних доходів 189,0% < темп зростання комісійних витрат 199,6%.

Тобто найближчим часом комісійні операції прогнозовано будуть збитковими. Найбільш важливими доходами банку є доходи процентні та комісійні. В нашому випадку вони займають 90-95% від загальних доходів комерційного банку.

РОЗДІЛ 3

ДИВЕРСИФІКАЦІЯ КРЕДИТНИХ ОПЕРАЦІЙ КОМЕРЦІЙНОГО БАНКУ ТА ОПТИМІЗАЦІЯ КРЕДИТНОГО ПОРТФЕЛЮ

3.1. Активізація кредитної політики комерційного банку за рахунок розвитку кредитування електромобілів

Електромобіль - автомобіль, що приводиться в рух одним або декількома електродвигунами з живленням від акумуляторів або паливних елементів тощо, а не двигуном внутрішнього згорання. Електромобіль слід відрізнити від автомобілів з двигуном внутрішнього згорання і електричною передачею і від тролейбусів.

Підвидами електромобіля вважаються електрокар (вантажний транспортний засіб для руху на закритих територіях) і електробус (автобус з акумуляторною тягою).

Електромобіль з'явився раніше, ніж двигун внутрішнього згорання. Перший електромобіль у вигляді візка з електродвигуном було створено 1841 року.

У 1899 році у Санкт-Петербурзі російський дворянин та інженер-винахідник Іполіт Романов створив перший російський електромобіль. На ньому використовувався свинцевий акумулятор системи Барі, що мав 36 вольтових стовпів ("банок") і потребував підзарядки кожні 60 верст (приблизно 64 кілометри). Сумарна потужність становила 4 кінські сили, і машина могла змінювати швидкість у 9 градаціях від 1,6 до 37,4 км/г.

Електромобіль La Jamais Contente ("Вічно невдоволена", назва повинна була символізувати постійний потяг до досконалості) 29 квітня або 1 травня 1899 року встановив рекорд швидкості на суші - першим у світі подолавши бар'єр у 100 км/г, він досяг 105,882 км/г. Згодом відомий американський конструктор електромобілів Уолтер Бейкер досяг швидкості 130 км/г.

Електромобіль "Борланд Електрик" проїхав від Чікаго до Мілуокі (167 км) на одній зарядці, а наступного дня (після перезарядки) електромобіль повернувся до Чікаго своїм ходом. при цьому середня швидкість склала 55 км/г.

1898 року славетний конструктор Фердінанд Порше сконструював передньопривідний електромобіль "System Lohner-Porsche", який мав два мотор-колеса. Через два роки він представив повнопривідну версію цього авто, оснащену чотирма мотор-колесами, названу "Toujours-Contente" ("завжди задоволена") на Паризькому автосалоні 1890 р., де вона завоювала звання найкращого авто салону. САБЕТ

У 1901 році Фердінанд Порше представив перше у світі гібридне авто Lohner-Porsche Mixte Hybrid, оснащене чотирма мотор-колесами, кожне з яких мало потужність 2,5-3,5 к.с. і могло на короткий час розвивати до 7 к.с. Але замість важких батарей у якості джерела енергії авто було оснащено двигуном внутрішнього згоряння, що виконував роль генератора.

Спочатку запас ходу і швидкість електромобілів та бензинових екіпажів були приблизно однаковими. Головним мінусом електромобілів була складна система підзарядки: оскільки тоді ще не існувало вдосконалених перетворювачів перемінного струму на постійний, зарядку здійснювали вкрай складним способом - для зарядки потрібен був електромотор, що працював від перемінного струму і крутив вал генератора, до якого були під'єднані батареї електромобіля. У 1906 р. було винайдено порівняно простий в експлуатації діодний міст (випрямляч струму), але суттєво це проблему підзарядки не вирішило.

У I чверті XX століття широко розповсюдженими стали як електромобілі, так і автомобілі з паровою машиною - у 1900 році приблизно половина автомобілів у США були на паровому ході, а 1910-х в Нью-Йорку у якості таксі працювало до 70 тисяч електромобілів. Значного поширення на початку століття отримали також вантажні електромобілі й електричні омнібуси(електробуси).

Відродження інтересу до електромобілів відбулося в 1960-і роки через

екологічні проблеми автотранспорту і особливо у 1970-і через різке зростання вартості бензину у результаті енергетичної кризи 1973 р. Але після 1982 року інтерес до електромобілів знову впав через зміну кон'юнктури на нафтовому ринку.

В останні роки у зв'язку з безперервним зростанням цін на нафту електромобілі знову стали набирати популярність. У репортажі CBS News «Could The Electric Car Save Us?» (англ.) повідомляється, що у 2007р. знову почалося розгортання промислового виробництва електромобілів.

22-23 травня 2010 р. перероблена в електромобіль Daihatsu Mira EV, творіння Японського клубу електромобілів, проїхала 1003,184 кілометри на одному заряді акумулятора.

24 серпня 2010 р. електромобіль «Venturi Jamais Contente» з літій-іонними акумуляторами, на солоному озері у штаті Юта, встановив рекорд швидкості 495 км/г на дистанції в 1 км. Під час заїзду автомобіль розвивав максимальну швидкість 515 км/г.

27 жовтня 2010 р. електромобіль «lekker Mobil», конвертований з мікровену Audi A2, здійснив рекордний пробіг на одній зарядці з Мюнхену до Берлина довжиною 605 км в умовах реального руху дорогами загального користування, причому були ввімкнені всі допоміжні системи, у т.ч. опалення. Електромобіль з електродвигуном потужністю 55 кВт було створено фірмою «lekker Energie» на основі літій-полімерного акумулятора «Kolibri» фірми «DBM Energy». В акумуляторі було запасено 115 кВт·г, що дозволило електромобілю проїхати весь маршрут із середньою швидкістю 90 км/г (максимальна на окремих ділянках маршруту становила 130 км/г) і зберегти після фінішу 18% від початкового заряду. Представник фірми «lekker Energie» стверджує, що акумулятор «Kolibri» здатен забезпечити сумарний ресурсний пробіг до 500 000 км.

29 листопада 2010 р. переможцем конкурсу "Європейський автомобіль року" вперше оголошено електромобіль Nissan Leaf.

Електромобілі відрізняються низькою вартістю експлуатації. Ford Ranger

споживає 0,25 кВт/год на один кілометр шляху, Toyota Rav-4— 0,19 кВт/год на кілометр. Середній річний пробіг автомобіля в США становить 19 200 км (тобто 52 км на день). При вартості електроенергії в США від 5 до 20 центів за кВт/ч, вартість річного пробігу Ford Ranger становить від \$ 240 до \$ 1050, RAV-4 — від \$ 180 до \$ 970.

Акумуляторні батареї служать близько трьох років, або 85000-100000 км пробігу.

ККД електродвигуна становить 90% - 95%. У міському циклі автомобіль задіює близько 3 кінських сил двигуна. Міський автотранспорт може бути замінений на електромобілі.

Переваги електромобіля

- Відсутність шкідливих викидів;
- Тиха робота;
- Масове застосування електромобілів змогло б допомогти у вирішенні проблеми «енергетичного піку» за рахунок підзарядки акумуляторів в нічний час.

За підсумками восьми місяців 2016 року в Україну імпортували в два рази більше електромобілів, ніж за весь минулий рік. Експерти пояснюють зростання їхньої популярності постійним подорожчанням палива і розширенням мережі електрозаправок. Але головне не в цьому, а в зниженні цін, завдяки тому, що торговці знайшли спосіб поставляти в країну автомобілі з пробігом з США.

Українці купують більше 90% електрокарів з пробігом. Причина банальна - вони коштують в два рази дешевше нових. Це відбувається завдяки американському ринку, де працюють діючі державні програми субсидування, і де люди часто змінюють машини. Саме цей ринок дозволяє генерувати в Україні ціну в два рази нижче нового електромобіля з Європи. Тому "американці" з пробігом в 30-40 тисяч кілометрів, яким два-три роки, лідирують з продажу в країні.

Як і рік тому, Nissan Leaf є лідером на наших дорогах. Але популярними

стають і інші електрокари, наприклад, BMW і-серії. Вони в два рази дорожче, але їх дизайн схожий на Tesla. Більш того, BMW випустили електрокар з додатковим бензиновим двигуном і генератором, що дозволяє проїхати більше 200 км.

Звичайно, багатьох стримує дистанція, яку автомобіль подолає на одному заряді. Але в Києві, Одесі, Львові, Харкові це вже не проблема

Renault ZOE, новий європейський автомобіль, може стати популярним в найближчі рік-два. Але поки його ціна "кусається". Є ще електричні Smart, які коштують дешевше навіть, ніж Nissan Leaf.

Ціна вже відійшла на другий план, так як середня вартість знизилася до \$15 тис. Зараз покупці стали думати про комплектації, додаткові опції, також звертають увагу на пробіг. Звичайно, багатьох стримує дистанція, яку автомобіль подолає на одному заряді. Але в Києві, Одесі, Львові, Харкові вже достатньо зарядних станцій, так що це вже не проблема. Важливо і те, що Leaf не вимагає частого техобслуговування - в середньому раз на 50 тис. км пробігу.

Пропонуємо КБ Приватбанк запропонувати кредитну програму продажу вживаних електромобілів Nissan Leaf та Renault ZOE

Середні ціни на вживані автомобілі Nissan Leaf та Renault ZOE на вторинному ринку авто наведені в таблиці 3.1.

Таблиця 3.1

Середні ціни на вживані автомобілі Nissan Leaf та Renault ZOE
на вторинному ринку

Марка (модель)	Рік випуску	Середня ціна на вторинному ринку, грн
Nissan Leaf	2013-2015pp	351000
Renault ZOE	2013-2015pp	534000

Проаналізуємо конкурентів на ринку кредитування вживаних авто. Показники оцінки конкурентів наведені в таблиці 3.2

Таблиця 3.2

Комерційні банки за сегментом кредитування вживаних авто
(розрахунок кредиту за умовами на Nissan Leaf)

Показники	Прогноз КБ Приватбан к	КБ Credit Agricole	КБ Кредобанк	КБ Глобус
Сума покупки електромобіля Nissan Leaf	351000	351000	351000	351000
Аванс, % (грн.)	50% (175500)	30% (105300)	20% (70200)	15% (52650)
Сума кредиту, грн.	175500	245700	280800	298350
Ставка,%	18,5	20,99	17,99	23,9
Строк кредитування, років	5	5	5	5
Одноразова комісія, % (грн.)	1,5(2632,5)	0,99(2432,43)	3,99(11203,92)	-
Схема кредитування	ануїтет	ануїтет	ануїтет	ануїтет
Місячний платіж	4548,29	6686,17	7315,38	8565,61
Процентні витрати по кредиту	94765,18	153037,71	146936,82	215586
Переплата по кредиту	97397,68	155470,14	158140,74	215586,84

*розраховано на основі джерела: prostobank.ua

В таблиці 3.3. наведено показники конкурентів за сегментом кредитування вживаних авто (електромобіль Renault ZOE).

Комерційні банки за сегментом кредитування вживаних авто
(розрахунок кредиту за умовами на Renault ZOE)

Показники	Прогноз КБ Приватбанк	КБ Credit Agricole	КБ Кредобанк	КБ Глобус
Сума покупки електромобіля Nissan Leaf	534000	534000	534000	534000
Аванс, % (грн.)	50% (267000)	30% (160200)	20% (106800)	15% (80100)
Сума кредиту, грн.	267000	373800	427200	453900
Ставка, %	18,5	20,99	17,99	23,9
Строк кредитування, років	5	5	5	5
Одноразова комісія, % (грн.)	1,5	0,99	3,99	-
Схема кредитування	ануїтет	ануїтет	ануїтет	ануїтет
Місячний платіж	6919,63	10172,12	11129,84	13031,45
Процентні витрати по кредиту	144172,67	232826,6	223544,9	327986,81
Переплата по кредиту	148177,67	236527,22	240590,18	327986,81

Розрахунки за запропонованими параметрами кредитування електромобілів наведено в таблиці 3.4.

Таким чином конкурентною перевагою ПАТ КБ Приватбанк є мінімальна % ставка за кредитом - 18,5%, мінімальний місячний платіж.

Таким чином виходячи з таблиці 3.4 процентний дохід ПАТ КБ Приватбанк з одного кредиту буде дорівнювати за моделлю Nissan Leaf – 94765,18 грн, за моделлю Renault ZOE – 144172,67 грн. Комісійні доходи ПАТ КБ Приватбанк за моделлю Nissan Leaf – 2632,5; за моделлю Renault ZOE – 4005 грн.

Таблиця 3.4

Розрахунок параметрів кредитування електромобілів ПАТ КБ Приватбанк

Показники	Nissan Leaf	Renault ZOE
Сума покупки електромобіля Nissan Leaf	351000	534000
Аванс, % (грн.)	50% (175500)	50% (267000)
Сума кредиту, грн.	175500	267000
Ставка, %	18,5	18,5
Строк кредитування, років	5	5
Одноразова комісія, % (грн.)	1,5(2632,5)	1,5 (4005)
Схема кредитування	ануїтет	ануїтет
Місячний платіж	4548,29	6919,63
Процентні витрати по кредиту	94765,18	144172,67
Переплата по кредиту	97397,68	148177,67

Виходячи з вторинного ринку вживаних авто можна розрахувати загальний дохід ПАТ КБ Приватбанк від кредитування електромобілів.

Розрахунки наведені в таблиці 3.5.

Таблиця 3.5

Загальний дохід від кредитування
ринку вживаних електрокарів ПАТ КБ Приватбанк

Показник	Значення
Прогнозована кількість проданих вживаних авто у 2018р.	70000
Відсоток машин, які будуть отримані за кредитом, %	20
Кількість машин, які будуть продані на основі кредитування	14000
Відсоток електромобілів у продажу на вторинному ринку, %	2
Прогнозна кількість вживаних електромобілів на вторинному ринку, од	1400

Продовження таблиці 3.5

Показник	Значення
Кількість вживаних Nissan Leaf відповідно до auto.ria.com, од (на 09.11.2019р.)	468
Кількість вживаних Renault ZOE відповідно до auto.ria.com, од (на 09.11.2019р.)	5
Прогнозна кількість електрокарів Nissan Leaf, які будуть прокредитовані ПАТ КБ Приватбанк	94
Прогнозна кількість електрокарів Renault ZOE, які будуть прокредитовані ПАТ КБ Приватбанк	1
Вартість кредиту (Nissan Leaf), грн	175500
Відсотковий дохід (Nissan Leaf), грн	94765,18
Вартість кредиту (Renault ZOE), грн	267000
Відсотковий дохід (Renault ZOE), грн	144172,67
Комісійний дохід (Nissan Leaf), грн	2632,5
Комісійний дохід (Renault ZOE), грн	4005
Загальна вартість кредитування (Nissan Leaf), грн	16497000
Загальна вартість кредитування (Renault ZOE), грн	267000
Загальний відсотковий дохід (Nissan Leaf), грн	8907926,92
Загальний відсотковий дохід (Renault ZOE), грн	144172,67
Загальний комісійний дохід (Nissan Leaf), грн	247455
Загальний комісійний дохід (Renault ZOE), грн	4005
Загальна вартість кредитування електромобілів, млн.грн	16,764
Загальний дохід від кредитування електромобілів ПАТ КБ Приватбанк, млн.грн	0,246

В результаті кредитування електроавтомобілів ПАТ КБ Приватбанк збільшить свій кредитних портфель на 16,764 млн.грн. Дохідність ПАТ КБ Приватбанк зросте на 0,246 млн.грн.

3.2. Розвиток іпотечного кредитування ПАТ КБ «Приватбанк»

Іпотечне житлове кредитування відіграє важливу роль у соціально-економічному розвитку будь-якої держави, оскільки, по-перше, є ефективним інструментом об'єднання фінансового ринку з ринком нерухомості, що сприяє капіталізації ресурсів, а по-друге, сприяє розвитку ринку нерухомості, вирішенню житлової проблеми, підтримці соціальної стабільності. Однак, незважаючи на свою актуальність, досі іпотечне кредитування в Україні не отримало належного розвитку. Частка іпотеки у ВВП становить менш ніж 1%, тоді як Світовим банком для країн середнього рівня розвитку цей показник встановлено на рівні 25% ВВП. У цілому по Євросоюзу цей показник оцінюється на рівні більше 52%, у США – більше 76% .

Складність функціонування іпотечного ринку в Україні обумовлена негативною специфікою щодо формування та розподілу іпотечного капіталу, неможливістю запровадження складних інструментів зменшення ризиків, неефективною взаємодією іпотечного ринку з фондовим, банківським, інвестиційним. Таким чином, становлення іпотечного ринку в Україні є однією з найбільш важливих проблем на сучасному етапі, що потребує невідкладного розв'язання. Все це обумовлює актуальність досліджень щодо особливостей іпотечного житлового кредитування, розвитку іпотечного ринку в Україні.

Закон України «Про іпотеку» так визначає це поняття: «Іпотека – вид забезпечення виконання зобов'язання нерухомим майном, що залишається у володінні і користуванні іпотекодавця, згідно з яким іпотекодержатель має право в разі невиконання боржником забезпеченого іпотекою зобов'язання одержати задоволення своїх вимог за рахунок предмета іпотеки переважно перед іншими кредиторами цього боржника в порядку, встановленому Законом».

Своєю чергою, кредит, отриманий під заставу нерухомого майна, називається іпотечним кредитом. Іпотечне житлове кредитування охоплює надання довгострокових банківських кредитів на придбання, будівництво

житлової нерухомості, а також на проведення ремонтних робіт чи на розвиток власного малого бізнесу, де заставою за таким кредитом є нерухоме майно. Відмінними рисами іпотеки є:

- по-перше, іпотека, як і всяка застава, по суті, є способом забезпечення належного виконання іншого (основного) зобов'язання – позики або кредитного договору, договору оренди, підряду, відшкодування шкоди тощо;

- по-друге, предметом іпотеки завжди є нерухомість. До нерухомого майна належать земельні ділянки і все, що міцно з ними пов'язано: будівлі, споруди, багаторічні насадження тощо;

- по-третє, предмет іпотеки залишається у володінні боржника. Останній залишається власником, користувачем і фактичним власником цього майна;

- по-четверте, договір кредитора і боржника про встановлення іпотеки оформляється спеціальним документом – закладною, яка також підлягає державній реєстрації;

- по-п'яте, за значного перевищенні вартості застави над сумою виданого кредиту іпотека дає можливість отримати додаткові іпотечні позики під заставу того ж майна (друга, третя іпотеки). Суб'єктами ринку іпотечного житлового кредитування є: кредитори з іпотеки (іпотечні банки або спеціалізовані іпотечні компанії, а також універсальні комерційні банки); позичальники (юридичні та фізичні особи, які мають у власності об'єкти іпотеки, або мають поручителів, які надають під заставу об'єкти іпотеки на користь позичальника).

Сучасна модель українського ринку іпотеки характеризується такими факторами:

- переважно банківська модель іпотечного фінансування;
- домінування кредитних банківських інструментів;
- відсутність спеціалізованих інститутів іпотечного ринку, гарантійних фондів іпотечного страхування ринкового фінансування, певної інфраструктури;

- неможливість використання інструментів фондового ринку щодо іпотечного рефінансування.

Розглянемо динаміку іпотечного кредитування на українському ринку житла. Стрімкий розвиток іпотечного кредитування в Україні відбувався до кризи 2008 р. Найбільш активними за загальною кількістю укладених кредитних договорів із фізичними особами став 2007 р. – 500 тис., у тому числі на іпотеку припадало 267 тис., у 2008 р. їх кількість скоротилась до 361,5 тис, за іпотекою – до 199 тис., а в 2009 р. кількість громадян, що змогли взяти кредит у банках під заставу рухомого і нерухомого майна, впала в 10 разів – до 37,5 тис. осіб.

У наступні роки тенденція скорочення кредитування продовжилась, що призвело до подальшого зменшення іпотечних кредитів: портфель іпотечних кредитів банків на 01.01.2011 становив 110,7 млн. грн., на 01.01.12 – 97,4 млн. грн., а станом на 01.01.13 – лише 63,2 млн. грн. У 2013 р. спад продовжувався: залишки кредитів фізичних осіб на нерухомість на кінець 2013 р. досягли свого мінімуму в 56,2 млн. грн.

У 2014 р. обсяг іпотечних кредитів несуттєво збільшився – до 72,2 млн. грн., що пояснюється значним зростанням офіційного курсу національної валюти і великою часткою іпотечних кредитів в іноземній валюті в структурі іпотечного портфелю. Як видно з табл. 3.6. частка валютних кредитів у портфелі іпотечних кредитів сягає більше 70%. Серед причин такої ситуації можна зазначити такі: не відновились обсяги банківського кредитування (банки, отримавши значний обсяг проблемної заборгованості, стали більш обережними щодо вибору позичальників), не відбулося повномасштабного відновлення економіки, невеликі офіційні доходи населення, незначний обсяг операцій на ринку нерухомості та падіння вартості заставного майна.

Таблиця 3.6

Обсяг іпотечного кредитування

Показник	01.01.11	01.01.12	01.01.13	01.01.14	01.01.15	01.01.16	01.01.17
Кредити, надані фізичним особам, млн. грн.	209538	201224	187629	193529	211215	174869	170598
Іпотечні кредити, млн. грн.	110725	97431	63158	56270	72156	60215	62245

Продовження таблиці 3.6

Показник	01.01.11	01.01.12	01.01.13	01.01.14	01.01.15	01.01.16	01.01.17
Частка іпотечних кредитів у кредитах, наданих фізичним особам,%	52,8	48,4	33,7	29,1	34,2	34,4	36,4
Іпотечні кредити, надані у валюті, млн. грн.	87817	72008	40445	35691	53331	42793	46831
Частка іпотечних кредитів у валюті в портфелі іпотечних кредитів,%	79,3	73,9	64,0	63,4	73,9	71,06	75,2

Збільшення обсягів іпотечного кредитування можливо лише за умов суттєвих змін господарського середовища – збільшення активів банків, збільшення платоспроможного клієнтського попиту, зменшення сукупних ризиків, покращання інституційної архітектури та ділового клімату на фінансовому ринку.

Відсоткові ставки за іпотечним житловим кредитуванням останнім часом на вторинному почали зростати і на перше півріччя 2016 р. становили в середньому 24,4% ефективної банківської ставки (вираз усіх кредитних платежів, що містяться в умовах і тарифах кредитного договору). Аналіз стану іпотечного житлового кредитування на первинному ринку ускладнюється відсутністю учасників. Так, за даними Інтернет-ресурсу Prostobank.ua, залишився один комерційний банк – АКБ «Аркада», який пропонує житло в рамках декількох власних програм. Можна з упевненістю констатувати про значне зменшення кількості банківських установ, які пропонують іпотечне кредитування – із майже 80 на початку кризи до десятка в 2016 р. (рис. 3.1, табл. 3.7).

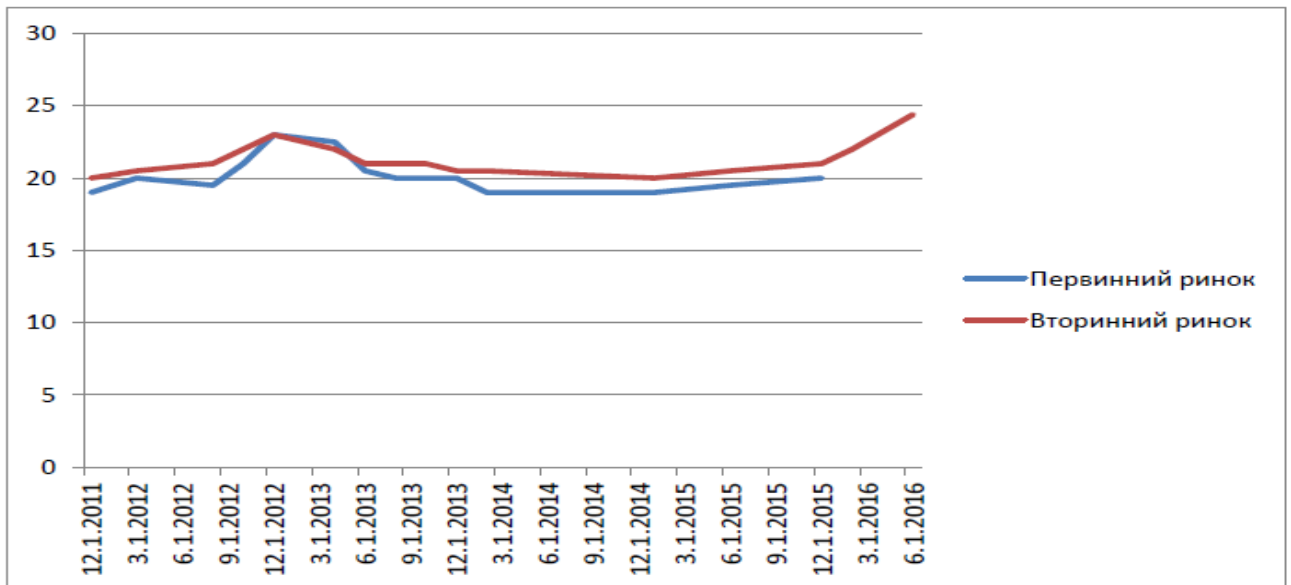

Рис.3.1. Динаміка відсоткових ставок на ринку іпотечного кредитування

Таблиця 3.7

Кредитування житла на первинному та вторинному ринку

Кредитування житла на первинному ринку				
№	Банк	Ефективна ставка	Умови	
			Аванс,%	Ставка,%
1.	Аркада, програма «Патріотика»	10,21%	Від 20,0%	10,0%
2.	Аркада, програма «Кассіопея»	10,21%	Від 20,0%	10,0%
3.	Аркада, програма «Еврика»	10,21%	Від 20,0%	10,0%
	Середня ефективна ставка ринку			
Кредитування житла на вторинному ринку				
No	Банк	Ефективна ставка	Умови	
			Аванс,%	Ставка,%
1.	UniCredit Bank	22,78%	Від 50,0%	22,6%
2.	Кредо Банк	22,84%	Від 20,0%	22,69%
3.	Ощадбанк	23,22%	ВІД 10,0%	23,0%
4.	Таскомбанк	26,30%	Від 37,5%	26,0%
5.	ОТП Банк	26,62%	Від 30,0%	26,42%
	Середня ефективна ставка ринку	24,4%		

Сучасна сфера житлового будівництва регулюється значною кількістю законодавчих актів, які є досить розрізненими та суперечливими. Вони намагаються регулювати окремі аспекти, тоді як ситуація на вітчизняному ринку житла потребує розробки комплексного механізму вирішення

інфраструктурних проблем галузі. Недостатній рівень технічного забезпечення процесу іпотечного фінансування, суперечливі законодавчі норми регулювання відносин фінансування будівництва, нечітка процедура звернення стягнення, відсутність єдиного реєстру реєстрації майнових прав на нерухоме майно, відсутність єдиного електронного кадастру землі роблять вітчизняну модель іпотечного житлового кредитування неефективною. Законодавчу базу, що визначає учасників іпотечного житлового будівництва, наведено в табл. 3.8.

Таблиця 3.8

Законодавча база учасників іпотечного житлового будівництва

№	Спосіб інвестування	Законодавча база, що визначає учасників ринку іпотеки
1.	ФФБ: Тип А Тип Б	Закон України «Про інвестиційну діяльність» від 18.09.1991 № 1560-ХІІ; Закон України «Про фінансово-кредитні механізми і управління майном під час будівництва житла та операціях із нерухомістю» від 19.06.2003 № 978-ІУ; Земельний кодекс України, редакція від 03.04.2016.
2.	ФОН	Те ж, що й для ФФБ
3.	ІСІ: Корпоративний інвестиційний фонд Пайовий інвестиційний фонд	Закон України «Про інститути спільного інвестування» від 09.12.2015 № 5080-17
4.	Емісія цільових облігацій	Закон України «Про цінні папери та фондовий ринок» від 20.09.2015 № 3480-15

Стримуючими факторами подальшого розвитку іпотечного ринку в Україні за структурними недоліками можна виокремити такі:

- ризики іпотечного кредитування (валютний, кредитний, ризики ліквідності та зміни процентних ставок тощо);
- недостатній рівень розвитку нормативнозаконодавчої бази: слабка процедура звернення стягнення; недосконалість судової системи; недостатня прозорість участі у прилюдних торгах; конфлікт інтересів кредитора та позичальника тощо;
- недостатній рівень технічного забезпечення процесу іпотечного кредитування: відсутність довгострокових ресурсів фінансування іпотеки; низький рівень капіталізації та розвитку інституційних інвесторів у структуровані іпотечні цінні папери; механізми фінансування первинного

ринку нерухомості; механізм реєстрації майнових прав на нерухоме майно; відсутність єдиного електронного кадастру землі; відсутності житлового фонду для тимчасового проживання; процедура оцінки предмета іпотеки (відсутність об'єктивних індексів зміни вартості нерухомості тощо);

- несприятлива ситуація на фінансовому ринку в Україні. Але, з іншого боку, перспективи розвитку іпотечного кредитування в Україні забезпечуються колосальним попитом на нове житло: близько 1,2 млн. сімей знаходяться у черзі. Також середня забезпеченість населення житлом не перевищує 20 м² на людину, а близько 60% житлового фонду вимагає реконструкції. Створення і розвиток класу інституційних інвесторів (ФФБ, ФОН, ІСІ), вдосконалення законодавчо-нормативної бази їх діяльності, подальша активізація уряду в напрямі розвитку житлового кредитування в Україні (Державна іпотечна установа (ДІУ), Агентство з рефінансування житлових кредитів (ПАТ «АРЖК»), Державна програма «Доступне житло»), на нашу думку, можуть змінити ситуацію на краще. Виходячи з цього, потрібно забезпечити подальшу державну підтримку іпотечного кредитування. Державне регулювання житлового іпотечного кредитування не повинно обмежуватися лише сферою кредитних відносин, воно має включати заходи і в інших сферах, а саме у сфері житлового будівництва (розвиток конкурентного середовища на ринку) та у правовій сфері (вдосконалення нормативної бази функціонування інститутів житлового будівництва).

Пропонуємо програму іпотечного кредитування ПАТ КБ «Приватбанк», яка за умовами буде більш сприятливою ніж від Державної іпотечної установи.

Розглянемо два варіанта кредитування: програма 1 - іпотечне кредитування фізичної особи від ПАТ КБ «Приватбанк»; програма 2 – іпотечне кредитування фізичної особи від Державної іпотечної установи.

Програма № 1. Фізична особа збирається взяти кредит на купівлю квартири вартістю 600 тис. грн., терміном на 15 років. При цьому розмір першого внеску складає 20 відсотків, відсоткова ставка – 17%, а РКО – 0,02% від суми кредиту. Суб'єкт збирається отримати кредит в ПАТ КБ

«Приватбанк».

Програма № 2. Фізична особа віком 30 р. планує взяти кредит на купівлю квартири в національній валюті, терміном на 30 років. Вартість квартири – 600 тис. грн. Розмір першочергового внеску 25%. Відсоткова ставка становить 18%. Одноразова комісія за видачу кредиту складає 1,75% від суми кредиту. Суб'єкт збирається отримати кредит в ДІУ. Згідно програмі ДІУ за кредитом передбачені пільги, а саме отримання кредиту без відсотків.

Розрахунки наведені в таблиці 3.9.

Таблиця 3.9

Порівняльний аналіз отримання іпотечного кредиту
в ПАТ КБ «Приватбанк» та ДІУ

№ п/п	Показники	Розрахунок платежів для придбання нерухомості на вторинному ринку через банківську установу	Розрахунок платежів для придбання нерухомості в кредит за програмою «Житло в кредит Державної іпотечної установи»	Відхилення (різниця між колонками № 3 та № 4)
1	Вартість нерухомості, грн.	600000	600000	-
2	Розмір першого внеску, %	20	25	-5%
3	Сума першого внеску, грн.	120000	150000	-30000
4	Сума кредиту, грн.	480000	450000	30000
5	Річна відсоткова ставка, %	17	16	1%
6	Строк кредитування, міс.	180	360	-180
7	Сума щомісячного платежу, грн.	2666,66	1250	1416,66
8	Додаткові витрати:			
8.1	Страховий внесок (сплачується щорічно):			

Продовження таблиці 3.9

№ п/п	Показники	Розрахунок платежів для придбання нерухомості на вторинному ринку через банківську установу	Розрахунок платежів для придбання нерухомості в кредит за програмою «Житло в кредит Державної іпотечної установи»	Відхилення (різниця між колонками № 3 та № 4)
8.1	страхування нерухомості, 0,4% від вартості нерухомості	2400	2400	-
8.2	страхування від нещасного випадку, 1,5% від вартості нерухомості	9000	9000	-
8.3	Комісія банку (одноразово) за видачу кредиту (0,2% від суми кредиту)	960	900	60
8.4	Нотаріальне посвідчення договору іпотеки разом зі всіма витягами та довідками (800 грн. + 0,6% від суми договору купівлі-продажу)	3500	3500	-
8.5	Держмито (1% від суми договору купівлі-продажу), грн.	4800	4500	300
8.6	Пенсійний фонд (1% від суми договору купівлі-продажу), грн.	4800	4500	300
	Загальні витрати на оформлення кредиту	28126,66	26050	2076,66

Порівнявши два іпотечні продукти, доцільно вказати, що найбільшими

затратами, на шляху оформлення та отримання іпотечного кредиту клієнтом, несуть за собою страхування життя та страхування нерухомого майна яке береться у заставу, а також держмити, яке повинен заплатити клієнт/покупець за оформлення договору купівлі продажу. Колонка № 5 показує різницю між вартістю оформлення іпотечного кредиту в установі банку та ДПУ. І хоча клієнт має значні переваги при оформленні кредиту у ДПУ, дана угода являється достатньо дорогою, адже крім витрат які клієнт понесе за оформлення угоди, йому потрібно зібрати коштів не менше ніж 25% від вартості житлової нерухомості. Поміж іншого, обов'язковою вимогою Іпотечної Державної Установи є вік клієнта, а саме право на кредит має лише та людина яка не досягла 30 років, а строк погашення іпотечного кредиту не повинен перевищувати пенсійного віку позичальника – 65 років.

Доцільно здійснювати кредитування ПАТ КБ «Приватбанк» фізичним особам від 30 до 65 років, або без обмежень. Орієнтиром надання іпотеки оберемо кількість шлюбів за останній рік у Запорізькому регіоні.

Розрахуємо вартість іпотечного портфеля ПАТ КБ «Приватбанк» (таблиця 3.10).

Таблиця 3.10

Вартість іпотечного портфеля ПАТ КБ «Приватбанк»
за запропонованою програмою

Показники	Значення
Кількість шлюбів за 2018р., од	9586
Середня вартість нерухомості, тис.грн	600
Вартість кредиту, тис.грн	480
Вартість процентів за весь період (180 міс.), тис.грн	615,754
Річна відсоткова ставка, %	17
Строк кредитування, міс.	180
Сума щомісячного платежу, грн.	2666,66
Середнє значення процентів (щомісячних), грн	3420,86

Продовження таблиці 3.10

Показники	Значення
Вартість іпотечного портфелю (за весь період), тис.грн	4457280
Процентний дохід іпотечного портфелю (за весь період), тис.грн	5902618
Середньорічне значення іпотечного портфелю, тис.грн	306751
Середньорічне значення процентного доходу за іпотечним портфелем, тис.грн	393508

Таким чином запропоновано забезпечення житлом молодих сімей за рахунок іпотечного кредиту, який буде надавати ПАТ КБ «Приватбанк». Можливий середньорічний процентний дохід за іпотечним портфелем буде складати 393508 тис.грн. Середньорічне значення іпотечного портфелю 306751 тис.грн. Вартість іпотечного портфелю (за весь період) складе 4457280 тис.грн, Процентний дохід іпотечного портфелю (за весь період) – 5902618 тис.грн.

На основі вищезгаданого можна зробити наступні висновки до третього розділу кваліфікаційної роботи:

1) Запропоновано ПАТ КБ «Приватбанк» кредитування вживаних електромобілів Nissan Leaf та Renault ZOE.

Проаналізовано сегмент ринку вживаних авто та конкурентоспроможність на ньому (аналіз банків, які кредитуються вживані авто).

На наш погляд (виходячи з аналізу конкурентного середовища) оптимальними параметрами кредитування електромобілів для ПАТ КБ «Приватбанк» є: ставка 17,99 %; одноразова комісія – 0,99%; аванс 15%; строк кредитування – 5 років; схема - ануїтет

Конкурентною перевагою ПАТ КБ «Приватбанк» є мінімальна % ставка за кредитом - 17,99% та мінімальний аванс – 15%.

В результаті кредитування електроавтомобілів ПАТ КБ Приватбанк збільшить свій кредитних портфель на 16,764 млн.грн. Дохідність ПАТ КБ Приватбанк зросте на 0,246 млн.грн.

2) Запропоновано програму іпотечного кредитування ПАТ КБ «Приватбанк», яка за умовами буде більш сприятливою ніж від Державної іпотечної установи.

Розглянуто два варіанта кредитування: програма 1 - іпотечне кредитування фізичної особи від ПАТ КБ «Приватбанк»; програма 2 – іпотечне кредитування фізичної особи від Державної іпотечної установи.

Порівнявши два іпотечні продукти, доцільно вказати, що найбільшими затратами, на шляху оформлення та отримання іпотечного кредиту клієнтом, несуть за собою страхування життя та страхування нерухомого майна яке береться у заставу, а також держмити, яке повинен заплатити клієнт/покупець за оформлення договору купівлі продажу. Хоча клієнт має значні переваги при оформленні кредиту у ДІУ, дана угода являється достатньо дорогою, адже крім витрат які клієнт понесе за оформлення угоди, йому потрібно зібрати коштів не менше ніж 25% від вартості житлової нерухомості. Поміж іншого, обов'язковою вимогою Іпотечної Державної Установи є вік клієнта, а саме право на кредит має лише та людина яка не досягла 30 років, а строк погашення іпотечного кредиту не повинен перевищувати пенсійного віку позичальника – 65 років.

В подальшому розраховано можливе іпотечне кредитування молодих сімей. Можливий середньорічний процентний дохід ПАТ КБ «Приватбанк» від заходу за іпотечним портфелем буде складати 393508 тис.грн. Середньорічне значення іпотечного портфелю 306751 тис.грн. Вартість іпотечного портфелю (за весь період) складе 4457280 тис.грн, Процентний дохід іпотечного портфелю (за весь період) – 5902618 тис.грн.

ВИСНОВКИ

Узагальнюючи викладені положення кваліфікаційної роботи можна зробити наступні висновки:

1) Доходи - це збільшення економічних вигод протягом звітного періоду у формі припливу, або зростання активів або зменшення зобов'язань, що спричиняють збільшення капіталу і не є внесками акціонерів. Необхідно уточнити поняття «банківський дохід». До банківських доходів належать ті, які безпосередньо пов'язані з банківською діяльністю, визначеною Законом України "Про банки і банківську діяльність". Банківські доходи поділяються на: процентні; комісійні; торговельні; інші банківські операційні доходи.

Проценти та прирівняні до них комісійні складають основну частину банківських доходів. Проценти за користування кредитами мають найбільшу питому вагу у доходах банку. Після доходів за кредитами наступними за значенням виступають надходження за інвестиційними цінними паперами, процентний дохід за міжбанківськими позиками (без забезпечення та під забезпечення державних цінних паперів) тощо.

Прибутковість банку залежить від ефективності використання його власних і залучених коштів. Рівень доходності банк може підняти шляхом зміни структури активних операцій і співвідношення між позичковими та інвестиційними операціями на користь більш вигідних, а також через регулювання своєї короткострокової заборгованості й депозитних рахунків.

Основою більшості процентних доходів комерційного банку є його кредитний портфель. Зважаючи на те, що завданням багатьох країн світу є розвиток малого та середнього бізнесу як основи економіки й запоруки формування середнього прошарку суспільства, майбутня зміна підходів до кредитування повинна полягати у: перегляді процедури оформлення кредитів; вдосконаленні механізмів державної підтримки суб'єктів малого підприємництва; перегляді впливу зовнішніх і внутрішніх чинників на формування кредитної стратегії; створенні гнучкої системи гарантій; зміні

підходу до визначення кредитного ризику та його місця як одного з визначальних у кредитній стратегії.

Саме такі основні напрямки повинні стати визначальними при розробці стратегій кредитування малого та середнього бізнесу в сучасних умовах.

Одним з основних підходів в стратегічному кредитуванні є кредитна диверсифікація. Диверсифікація у системі кредитного ризик-менеджменту в основному розглядається як метод, що дає змогу зменшити сукупну схильність до ризику шляхом розподілу кредитних вкладень. Банківська практика доводить можливість виникнення як позитивного, так і негативного впливу диверсифікації:

- по-перше, диверсифікація використовується насамперед для нейтралізації внутрішніх, несистематичних банківських ризиків;
- по-друге, можливим є збільшення трансакційних витрат унаслідок ускладнення параметрів і характеристик кредитного портфеля;
- по-третє, погіршується контроль і якість управління кредитним портфелем
- по-четверте, сукупний вплив попередніх компонентів, а також вплив ринкових факторів спричиняє необхідність урахування так званого ефекту надмірної диверсифікації, що призводить не до скорочення, а до збільшення кредитного ризику портфеля;
- по-п'яте, диверсифікація для банків із різним рівнем кредитного ризику може давати різну результативність.

2) Проаналізовано загальний стан ПАТ КБ «Приватбанк». ПАТ КБ «Приватбанк» активно збільшило свої активи за період 2016-2018рр. майже на 55%. Причиною динамічного росту цього показника є активна робота банку з кредитним портфелем. Вартість капіталу ПАТ КБ «Приватбанк» збільшилась на 57812 млн.грн. Зростання капіталу здійснюється за рахунок накопиченого прибутку. Активна робота на ринку кредитування забезпечило зростання кредитного портфелю банку на 17524 млн.грн (54%). Вдалі стратегічні заходи ПАТ КБ «Приватбанк» у сфері кредитування дали можливість розширити коло

корпоративних клієнтів та збільшити вартість кредитного портфелю корпоративного сектору майже вдвічі.

3) Проаналізовано стан та структуру кредитних вкладень ПАТ КБ «Приватбанк».

За галузевою структурою банк визначається нераціональною структурою кредитних вкладень, основна їх частка була вкладена в діяльність приватних осіб – 31-22% та МСП – 1-3%. Це зумовлено великим попитом на кредитні ресурси саме в цих сферах діяльності. Заінтересованість банку вкладати саме в цю галузь обумовлена високою оборотністю цих позик. Диверсифікація кредитних вкладень дещо поліпшилась. Зростають вкладення в галузь сільського господарства (0,66 та 0,79%), збільшилась частка кредитних вкладень у побутові, інформаційні та професійні послуги (0,91%). Отже, незважаючи на відносне поліпшення галузевої структури кредитного портфеля банку, все ж слід з метою зниження ризику продовжувати політику подальшого збільшення кредитних вкладень у промисловість, будівництво, сільське господарство, споживчі позики і зменшувати кредитування інших, не основних галузей народного господарства.

Залежно від виду позичальника. Найбільшою частиною кредитного портфелю є кредити та дебіторська заборгованість за фінансовим лізингом, що управляється як окремий портфель, вони складають 72-83% загальної вартості кредитного портфеля. З кожним роком ПАТ КБ «Приватбанк» нарощує свої обсяги з кредитування фізичних осіб. Вартість кредитних карток збільшилась більш ніж вдвічі, споживчі кредити у 4 рази, кредити на придбання авто зросли майже в 1,25 рази. ПАТ КБ «Приватбанк» розширює кредитування з фінансового лізингу. Лізинг для юридичних осіб збільшився у 2,3 рази, для фізичних осіб у 4 рази.

За якістю кредитів. Кредитний портфель комерційного банку має тенденцію в бік покращення. Відсоток знецінених кредитів, оцінених на індивідуальній основі зменшився з 90,6 до 83,78%. Питома вага не прострочених кредитів у структурі кредитів комерційного банку з кожним роком зростає. Порівнюючи 2018р. з 2016р. їх вартість збільшилась на 25686 млн.грн, питома вага в структурі з

8,8% до 15,7%. Найменша питома вага кредитів прострочених але не знецінених. Вартість їх збільшилась на 212 млн.грн, але структура скоротилась з 0,59 до 0,54%.

4) Проаналізовано фінансові результати ПАТ КБ «Приватбанк».

ПАТ КБ «Приватбанк» можна охарактеризувати як стійкий, прибутковий банк з динамічно розвиваючими тенденціями. В діяльності банку простежуються позитивні складові: зростання комісійного доходу на 604 млн.грн; зменшення процентних витрат на 15362 млн.грн;

Крім динамічного збільшення доходів слід враховувати темпи зміни витрат. Якщо темп зростання витрат перевищує темп зростання доходів це свідчить про неефективну роботу банку.

У нашому випадку:

- темп зростання процентних доходів 98,1% > темп зростання процентних витрат 47,7%;

- темп зростання комісійних доходів 189,0% < темп зростання комісійних витрат 199,6%.

Тобто найближчим часом комісійні операції прогнозовано будуть збитковими. Найбільш важливими доходами банку є доходи процентні та комісійні. В нашому випадку вони займають 90-95% від загальних доходів комерційного банку.

5) Запропоновано ПАТ КБ «Приватбанк» кредитування вживаних електромобілів Nissan Leaf та Renault ZOE.

Проаналізовано сегмент ринку вживаних авто та конкурентоспроможність на ньому (аналіз банків, які кредитуються вживані авто).

На наш погляд (виходячи з аналізу конкурентного середовища) оптимальними параметрами кредитування електромобілів для ПАТ КБ «Приватбанк» є: ставка 17,99 %; одноразова комісія – 0,99%; аванс 15%; строк кредитування – 5 років; схема - ануїтет

Конкурентною перевагою ПАТ КБ «Приватбанк» є мінімальна % ставка

за кредитом - 17,99% та мінімальний аванс – 15%.

В результаті кредитування електроавтомобілів ПАТ КБ Приватбанк збільшить свій кредитних портфель на 16,764 млн.грн. Дохідність ПАТ КБ Приватбанк зросте на 0,246 млн.грн.

б) Запропоновано програму іпотечного кредитування ПАТ КБ «Приватбанк», яка за умовами буде більш сприятливою ніж від Державної іпотечної установи.

Розглянуто два варіанта кредитування: програма 1 - іпотечне кредитування фізичної особи від ПАТ КБ «Приватбанк»; програма 2 – іпотечне кредитування фізичної особи від Державної іпотечної установи.

Порівнявши два іпотечні продукти, доцільно вказати, що найбільшими затратами, на шляху оформлення та отримання іпотечного кредиту клієнтом, несуть за собою страхування життя та страхування нерухомого майна яке береться у заставу, а також держмити, яке повинен заплатити клієнт/покупець за оформлення договору купівлі продажу. Хоча клієнт має значні переваги при оформленні кредиту у ДІУ, дана угода являється достатньо дорогою, адже крім витрат які клієнт понесе за оформлення угоди, йому потрібно зібрати коштів не менше ніж 25% від вартості житлової нерухомості. Поміж іншого, обов'язковою вимогою Іпотечної Державної Установи є вік клієнта, а саме право на кредит має лише та людина яка не досягла 30 років, а строк погашення іпотечного кредиту не повинен перевищувати пенсійного віку позичальника – 65 років.

В подальшому розраховано можливе іпотечне кредитування молодих сімей. Можливий середньорічний процентний дохід ПАТ КБ «Приватбанк» від заходу за іпотечним портфелем буде складати 393508 тис.грн. Середньорічне значення іпотечного портфелю 306751 тис.грн. Вартість іпотечного портфелю (за весь період) складе 4457280 тис.грн, Процентний дохід іпотечного портфелю (за весь період) – 5902618 тис.грн.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Алексеєнко М.Д. Капітал банку: питання теорії і практики: Монографія. К.: КНЕУ, 2002. 276 с.
2. Асоціація українських банків URL: <http://aub.org.ua> (дата звернення 02.10.2019р.).
3. Банки и банковское дело. [под ред. д. э. н., проф. И.Т. Балабанова]. Пб. : Питер, 2001. 256 с.
4. Банки и банковское дело. Под ред. И. Т. Балабанова. СПб: Питер, 2000. 256 с.
5. Банківська справа. [за ред. А.М. Мороза]. К. : КНЕУ, 2000. 384с.
6. Банківська справа. Центральний банк і грошово-кредитна політика. Банківські операції: Навчальний посібник. Т.1. В. О. Сичов, В.Т. Александров, В.В. Остапенко я-а ін. К.: АВТ, 2004. 528 с.
7. Банківська справа: Навчальний посібник. За ред. Р.І. Тиркала. Тернопіль: Карт-бланш, 2001. 314 с.
8. Банківське право України: Навчальний посібник. За заг. ред. А. О. Селіванова. К.: «Ін Юре», 2000. 384 с.
9. Банківський менеджмент: Підручник. За ред. О. А. Кириченка, В. І. Міщенко. К. : Знання, 2005. 831 с.
10. Банківські операції: Підручник. За ред. А. М. Мороза. 2-ге вид. К.: КНЕУ, 2002. 476 с.
11. Банковское дело. Под ред. В.И. Колесникова, Л. П. Кроливецкой. М.: Финансы и статистика, 2000. 464 с.
12. Банковское дело: Учебник. 2-е изд., переаб. и доп. Под ред. О. И. Лаврушина. Финансы и статистика, 2002. 672 с.
13. Бор М.З. Менеджмент банков: организация, стратегия, планирование. М. : ИКЦ «ДИС», 1997. – 288 с.
14. Васильченко З. М. Комерційні банки: реструктуризація та

реорганізація: Монографія. К.: Кондор, 2004. 526 с.

15. Васильченко З.М. Комерційні банки: реструктуризація та реорганізація: Монографія. К.: Кондор, 2004. 528 с.

16. Васюренко О. В. Банківські операції: Навчальний посібник. К.: Товариство «Знання», КОО, 2004. 324 с.

17. Васюренко О. В. Современные методы управления банковскими ресурсами. Х.: Гриф, 1997. 390 с.

18. Внукова Н. М. Ринок фінансових послуг: Навчально-методичний посібник. Х.: ІНЖЕК, 2004. 276 с.

19. Герасимович А. М. Аналіз банківської діяльності: Підручник К.: КНЕУ, 2004. 599 с.

20. Глущенко В. В. и др. Анализ и регулирование деятельности коммерческого банка. Х.: АО «Бизнес Информ», 2000. 76 с.

21. Гнат В.М. Концептуальні основи управління активами та пасивами комерційного банку. Вісник Київського національного університету ім. Тараса Шевченка: Економіка. К. : КНУ, 2000. Вип. 46. С. 10–13.

22. Голуб В.М. Меморандум кредитної політики комерційного банку. Фінанси України. – 2001. – № 12. – С. 121–127.

23. Гриджук Д. М. Забезпечення кредитних зобов'язань у діяльності банків. К.: Істина, 2001. — 253 с.

24. Гроші та кредит: Підручник. За заг. ред. М.І.Саблука. – К.: КНЕУ, 2006. 744 с.

25. Грушко В.І. Системна модель аналізу фінансової стійкості комерційного банку. Фінанси України. 2001. № 12. С. 20–27.

26. Денежное обращение и кредит при капитализме: Учебник. Под ред. Л.Н. Красавиной. – М. : Финансы и статистика, 1989. 365 с.

27. Дзюблюк О.В. Оптимізація управління активами і пасивами комерційного банку. Фінанси України. 2002. № 5. С. 129–137.

28. Економічна енциклопедія: У трьох томах. Т.1. Редкол.: С.В.Мочерний та ін. К. : Видавничий центр «Академія», 2000. 864 с.

29. Енциклопедія банківської справи України. Редкол. В.С.Стельмах та ін. К. : Молодь, Ін Юре, 2001. 680 с.
30. Жарковская Е.П. Банковское дело: учебник. Е.П. Жарковская. М. : Омега-Л; Высш. шк., 2003. 440 с.
31. Закон України «Про банки і банківську діяльність» №2121-III від 7.12.2000 р. Відомості Верховної Ради України. 2001. №5.
32. Заруба Ю. Складові цінової політики банку. Вісник НБУ. – 2002, № 3. С34-38.
33. Ипотека в Украине URL: <http://www.ipoteka.net.ua> (дата звернення 02.10.2019р.).
34. Кириченко О.А. Управління ризиками у сфері банківського споживчого кредитування. Банківська справа - 2008.- № 6.- С. 15-27.
35. Кіреєв О., Заруба Ю. Підвищення конкурентоспроможності банку: стратегічний підхід. Вісник НБУ. 2003, № 11. С. 24-27.
36. Кочетков В. М. Забезпечення фінансової стійкості сучасного комерційного банку: теоретико-методологічні аспекти: Монографія. К.: КНЕУ, 2002. – 238 с.
37. Кузнецова Е.И. Деньги, кредит, банки: учеб. пособие. М. : ЮНИТИ-ДАНА, 2007. 527 с.
38. Лексис В. Кредит и банки. Пер. с нем. – М. : Перспектива, 1994. 120 с.
39. Міщенко В.І., Шаповалов А.В., Салтинський В.В., Вядрова І.М. Реорганізація та реструктуризація комерційних банків: Навч. посіб. К.: Т-во “Знання”, КОО, 2002. 216 с.
40. Парасій-Вергуненко І. М. Аналіз банківської діяльності: Навч.-метод. посібник для самост. вивч. дисц. К.: КНЕУ, 2003. URL: <http://ubooks.com.ua/books/000246/inx.php> (дата звернення 02.10.2019р.).
41. Простобанк консалтинг URL: <http://www.prostobank.com> (дата звернення 02.10.2019р.).
42. Реструктурирование кредитных организаций в зарубежных странах: Учебник. М.: Финансы и статистика, 2000. 416 с.

43. Тарасов В.И. Деньги, кредит, банки: учеб. пособие. Мн. : Мисанта, 2003. 512 с.
44. Українська національна іпотечна асоціація URL: <http://www.unia.com.ua> (дата звернення 02.10.2019р.).
45. Фомін І. Рейтингова оцінка комерційного банку в системі діагностики його конкурентоспроможності. Вісник НБУ. 2002, № 4. С. 11-13.
46. Шемшученко Г.Ю. Фінансово-правове регулювання банківського кредитування. Монографія. К.: Юридична думка, 2006. 264 с.
47. Шпак О., Пушкарьов В., Карчева Г. Основні тенденції та проблеми в діяльності банків України. Вісник НБУ. 2003, № 6. – С. 2-5.
48. Шапуров О. О., Куруоглу К. О. Покращення програм іпотечного кредитування комерційними банками за інформаційними технологіями. Матеріали міжнародної науково-практичної інтернет-конференції «Вплив цифрової освіти на розвиток людського капіталу» (20-21 листопада 2019 року, м. Запоріжжя) Запоріжжя: Запорізький національний університет, 2019. С. 196-198.
49. Шапуров О. О., Куруоглу К. О. Тенденції страхового ринку та шляхи покращення його динаміки. Матеріали II міжнародного науково-практичного семінару «Економічні, соціальні та інформаційні аспекти європейських інтеграційних процесів» (18-20 березня, м. Київ)) Запоріжжя: Запорізький національний університет, 2019. С. 128-132.

ДОДАТКИ

Додаток А

АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО КОМЕРЦІЙНИЙ БАНК "ПРИВАТБАНК"
Окремий звіт про фінансовий стан

У мільйонах українських гривень	Прим.	31 грудня 2016	31 грудня 2017	31 грудня 2016
			(перераховано)	(перераховано)
АКТИВИ				
Грошові кошти та їх еквіваленти та обов'язкові резерви	7	27 360	25 296	30 159
Заборгованість банків		-	2 903	-
Кредити та аванси клієнтам	8	50 140	38 335	32 616
Інвестиційні цінні папери:				
- за справедливою вартістю через прибуток чи збиток	9	86 244	-	-
- наявні для продажу	9	-	90 364	64 409
- за справедливою вартістю через інший сукупний дохід	9	79 299	-	-
- утримуються до погашення	9	-	36 322	-
- за амортизованою собівартістю	9	14 538	-	-
Вбудовані похідні фінансові активи	9	-	34 336	27 044
Передоплата з поточного податку на прибуток	24	184	184	181
Інвестиції в дочірні та асоційовану компанію		30	30	246
Інвестиційна нерухомість	10	3 340	3 648	691
Приміщення, вдосконалення орендованого майна, обладнання та нематеріальні активи	11	3 793	3 326	3 409
Інші фінансові активи	12	2 743	2 940	2 839
Інші активи	13	8 699	8 815	9 585
Майно, що перейшло у власність банку як заставодержателя		1 361	7 089	8 782
Активи, утримувані для продажу		117	117	-
ВСЬОГО АКТИВІВ		278 048	253 675	179 761
ЗОБОВ'ЯЗАННЯ				
Заборгованість перед НБУ	14	9 817	12 394	18 047
Заборгованість перед банками та іншими фінансовими організаціями	15	195	234	2 667
Кошти клієнтів	16	231 055	212 167	180 656
Випущені боргові цінні папери		2	2	2
Відстрочене зобов'язання з податку на прибуток	24	136	150	138
Інші фінансові зобов'язання	17	2 247	1 688	1 932
Резерви та нефінансові зобов'язання	18	3 132	3 292	2 545
Субординований борг		-	129	122
ВСЬОГО ЗОБОВ'ЯЗАНЬ		246 584	230 056	206 109
КАПІТАЛ				
Акціонерний капітал	19	206 060	206 060	50 695
Емісійний дохід	19	23	23	23
Внески у капітал, отримані за випущені, але не зареєстровані нові акції	19	-	-	111 591
Резерв переоцінки приміщень	11	687	769	805
Нереалізований (збиток)/прибуток від інвестиційних цінних паперів		(3 303)	(479)	521
Результат від операцій з акціонером		12 174	12 174	9 934
Загальні резерви та інші фонди	19	6 211	6 211	1 619
Накопичений дефіцит		(190 388)	(201 139)	(201 536)
ВСЬОГО КАПІТАЛУ		31 464	23 619	(26 348)
ВСЬОГО ЗОБОВ'ЯЗАНЬ ТА КАПІТАЛУ		278 048	253 675	179 761

Затверджено до випуску та підписано 23 квітня 2019 року.

 П. Крумханцл
 Голова Правління

 Г. Ю. Самаріна
 Заступник Голови Правління
 (з питань фінансів)

 В. В. Ярмоленко
 Головний бухгалтер

Додаток Б

АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО КОМЕРЦІЙНИЙ БАНК "ПРИВАТБАНК"
Окремий звіт про прибуток чи збиток та інший сукупний дохід

У мільйонах українських гривень	Прим.	2018 рік	2017 рік (перераховано)
Процентні доходи	20	30 754	24 485
Процентні витрати	20	(14 002)	(18 374)
Чистий процентний дохід		16 752	6 111
Відрахування до резерву на зменшення корисності	21	(6 089)	(7 379)
Чисті процентні доходи після вирахування резерву на зменшення корисності		10 663	(1 268)
Доходи за виплатами та комісійними	22	19 590	13 211
Витрати за виплатами та комісійними	22	(4 402)	(3 017)
Прибуток мінус збитки від вбудованих похідних фінансових інструментів	9	-	3 491
Прибуток мінус збитки від операцій з іноземною валютою та своп-контрактів		1 983	1 084
Прибуток мінус збитки від переоцінки іноземної валюти		1 145	(2 501)
Прибуток мінус збитки від реалізації інвестиційних цінних паперів за справедливою вартістю через інший сукупний дохід		3	-
Збитки мінус прибуток від переоцінки інвестиційних цінних паперів за справедливою вартістю через прибуток чи збиток	9	(3 085)	-
(Збитки)/прибуток від оцінки приміщень та інвестиційної нерухомості		(553)	247
Зменшення корисності нематеріальних активів		-	(1)
Зменшення корисності майна, що перейшло у власність банку як заставодержателя		(13)	(71)
Зменшення корисності інвестиції в асоційовану компанію		-	(96)
Адміністративні та інші операційні витрати	23	(13 988)	(12 194)
Інші доходи		1 457	1 530
Інші витрати		(11)	(15)
Прибуток до оподаткування		12 789	397
Кредит(витрати) з податку на прибуток	24	9	(19)
Чистий прибуток за рік		12 798	378
Інші сукупні доходи(витрати):			
Статті, які будуть у подальшому рекласифіковані у прибуток чи збиток:			
Фінансові інструменти, що визнаються за справедливою вартістю через інший сукупний дохід:			
- Нереалізований збиток від інвестиційних цінних паперів		(1 872)	(1 000)
- Прибуток, що рекласифіковано до складу прибутків чи збитків		(3)	-
- Зміни у резерві під очікувані кредитні збитки		-	-
- Податковий ефект		-	-
Статті, які не будуть рекласифіковані у прибуток чи збиток:			
Приміщення:			
- Переоцінка приміщень		2	(20)
- Податковий ефект		(1)	4
Інші сукупні витрати		(1 874)	(1 016)
ВСЬОГО СУКУПНИХ ДОХОДІВ(ВИТРАТ) ЗА РІК		10 924	(638)
Базисний та скоригований дохід на акцію щодо прибутку, який належить акціонеру Банку (у гривнях на акцію)	19	17,39	0,90

Затверджено до вилучення та підписано 23 квітня 2019 року.

 П. Крумханзл
 Голова Правління

 Г. Ю. Самаріна
 Заступник Голови Правління
 (з питань фінансів)

 В. В. Ярмоленко
 Головний бухгалтер

Додаток В

АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО КОМЕРЦІЙНИЙ БАНК "ПРИВАТБАНК"
Окремий звіт про рух грошових коштів

У мільйонах українських гривень	Прим.	2018 рік	2017 рік
Грошові потоки від операційної діяльності			
Процентні доходи отримані		29 791	20 865
Проценти сплачені		(14 163)	(18 475)
Виплати та комісійні отримані		19 590	13 211
Виплати та комісійні сплачені		(4 402)	(3 017)
Дохід отриманий від операцій з іноземною валютою та своп-контрактів		1 958	1 084
Сплачені витрати, пов'язані з персоналом		(5 727)	(4 547)
Адміністративні та інші операційні витрати сплачені, крім сплачених витрат, пов'язаних з персоналом		(7 487)	(5 386)
Інші доходи отримані		1 422	1 530
Грошові потоки, отримані від операційної діяльності, до змін в операційних активах та зобов'язаннях		20 982	5 265
Зміни в операційних активах та зобов'язаннях			
Чисте збільшення залишків обов'язкового резерву		(1)	(35)
Чисте зменшення(збільшення) заборгованості банків		2 911	(2 768)
Чисте збільшення кредитів та авансів клієнтам		(13 515)	(10 387)
Чисте зменшення(збільшення) інших фінансових активів		55	(217)
Чисте збільшення інших активів		(188)	(216)
Чисте (збільшення)/зменшення заборгованості перед НБУ		(1 500)	1 500
Чисте зменшення заборгованості перед банками та іншими фінансовими організаціями		(24)	(2 380)
Чисте збільшення коштів клієнтів		20 911	25 109
Чисте збільшення(зменшення) резервів, інших фінансових та нефінансових зобов'язань		512	(247)
Чисті грошові кошти, отримані від операційної діяльності		30 143	15 624
Грошові потоки від інвестиційної діяльності			
Надходження від продажу приміщень, удосконалень орендованого майна та обладнання		14	83
Придбання приміщень, удосконалень орендованого майна та обладнання		(1 368)	(627)
Надходження від продажу та погашення інвестиційних цінних паперів за справедливою вартістю через прибуток чи збиток		112	-
Придбання інвестиційних цінних паперів за справедливою вартістю через прибуток чи збиток		(24)	-
Надходження від продажу та погашення інвестиційних цінних паперів за справедливою вартістю через інший сукупний дохід		7 074	-
Придбання інвестиційних цінних паперів за справедливою вартістю через інший сукупний дохід		(32 926)	-
Надходження від продажу та погашення інвестиційних цінних паперів за амортизованою вартістю		4 305	-
Придбання інвестиційних цінних паперів за амортизованою вартістю		(3 519)	-
Надходження від продажу та погашення інвестиційних цінних паперів, утримуваних для продажу		-	1 400
Придбання інвестиційних цінних паперів для продажу		-	(10 788)
Надходження від погашення інвестиційних цінних паперів, що утримуються до погашення		-	285
Придбання інвестиційних цінних паперів, що утримуються до погашення		-	(4 440)
Чисті грошові кошти, використані в інвестиційній діяльності		(26 332)	(14 087)
Грошові потоки від фінансової діяльності			
Надходження коштів від кредиту рефінансування НБУ		-	15 701
Погашення заборгованості перед НБУ		(1 000)	(22 876)
Погашення субординованого боргу		(134)	-
Чисті грошові кошти, використані в фінансовій діяльності	32	(1 134)	(7 175)
Вплив зміни курсів обміну на грошові кошти та їх еквіваленти		(506)	486
Вплив очікуваних кредитних збитків на грошові кошти та їх еквіваленти		(15)	-
Чисте збільшення(зменшення) грошових коштів та їх еквівалентів		2 156	(5 152)
Грошові кошти та їх еквіваленти на початок року		23 521	28 673
Грошові кошти та їх еквіваленти на кінець року	7	25 677	23 521

Затверджено до випуску та підписано 23 квітня 2019 року.

 П. Крумханз
 Голова Правління

 Г. Ю. Самаріна
 Заступник Голови Правління
 (з питань фінансів)

 В. В. Ярмоленко
 Головний бухгалтер